

วรรณคดีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการจัดและดำเนินงานโรงเรียนอนุบาลของประเทศที่มีการศึกษาเจริญแล้ว เป็นไปโดยมาตรฐานทั่วประเทศ ฉะนั้นการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการจัดและดำเนินงานระหว่างโรงเรียนอนุบาลของเอกชนกับโรงเรียนอนุบาลของรัฐจึงไม่มี เท้าที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ปรากฏว่าเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอนุบาลทั่ว ๆ ไป มีดังนี้คือ

ค.ศ. ๑๙๗๑ Asuzano^๑ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กอนุบาลในประเทศฟิลิปปินส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอนุบาล จำนวน ๒๕๐ คน จากโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและโรงเรียนอนุบาลของเอกชน จำนวน ๔ โรงเรียน ในตอนใต้ของเมืองในฟิลิปปินส์ ผลปรากฏว่า ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสัมฤทธิ์ผลในชั้นเรียน (Class Achievement) มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .๒๒ มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ค.ศ. ๑๙๖๑ Rodriguez^๒ ได้ทำการศึกษาเพื่อเสนอความคิดเห็นในการวาง

---

^๑Lericia M. Asuzano, "Motivation to Achieve in Filipino Kindergarten Children," Dissertation Abstracts Internation 32 (1971), 1910 - A.

^๒Rodriguez, Maria Esperanza, "A Proposed Program of Kindergarten Education for the Philippine Public Schools," Dissertation Abstracts, 23 (1962), p.497.

แผนการศึกษาระดับอนุบาลในโรงเรียนรัฐบาลของฟิลิปปินส์ โดยมีวิธีการศึกษาที่จะให้
บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. ศึกษาให้รู้ถึงวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสิ่งที่มีความสำคัญต่อ
การศึกษาในประเทศฟิลิปปินส์

๒. ตรวจสอบถึงสิ่งที่กำหนดไว้หรือสิ่งที่ต้องการเกี่ยวกับการศึกษาระดับอนุบาล
ของชาวฟิลิปปิโน และเก็บรวบรวมเอาสิ่งสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะพิเศษของเด็ก
มาศึกษา

๓. เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลฟิลิปปินส์

๔. พิสูจน์ความต้องการที่เกิดขึ้นนั้นว่าเกิดจากส่วนประกอบอะไรบ้าง

๕. ศึกษาเกี่ยวกับบิกามารคาและความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของเด็กที่จะเริ่มเข้า
เรียน เพื่อจะได้นำมาเป็นปัญหาของครูหรือผู้ดูแล แล้วนำมาประชุมปรึกษากันว่าควร
ทำอย่างไร จึงจะเป็นไปตามความต้องการ

๖. ศึกษาถึงวิธีการอบรมเด็กเล็ก ๆ ในอเมริกา สิ่งที่ศึกษานี้อาจเลือกมาจาก
อาชีพ วรรณกรรม การสังเกตการณ์ในรัฐฟลอริดา และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หรือครูผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาระดับอนุบาล

๗. ศึกษามาตรฐานที่จะให้ใกล้เคียงแก่การศึกษาระดับอนุบาลในอเมริกา โดยจัด
ให้มีการวิจัยเกี่ยวกับเด็ก

๘. ศึกษาเกี่ยวกับขอบเขตของอนุบาลศึกษาที่ดี ในอเมริกา

๙. จุดประสงค์ของแผนการศึกษาระดับอนุบาลของฟิลิปปินส์

ผลของการศึกษาวิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อการวางแผนการศึกษาระดับอนุบาล
ของฟิลิปปินส์ดังนี้

๑. เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์
ต่าง ๆ ให้แก่เด็กอนุบาล ครูควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติหรือวิธีเล่นให้แก่เด็ก

๒. เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ครูจะมีความเข้าใจซึ่งกัน
และกันเป็นอย่างดี ต้องพยายามให้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเพื่อจะได้เกิดผลที่ดีต่อตนเองกัน

๓. เกี่ยวกับขอบเขตของการสอนและวิธีสอนแก่คนขนาด การสอนแต่ละวันควรให้ต่อเนื่องหรือสัมพันธ์กัน ควรจะมีอุปกรณ์การสอนอย่างง่าย ๆ เหมาะกับความเข้าใจของเด็กและต้องใช้ครูที่มีวุฒิทางการสอนขนาด โดยเฉพาะ

ค.ศ. ๑๙๖๔ Karnes^๓ แห่งมหาวิทยาลัยอิดลินอยส์ ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนของ Nursery School โดยให้โปรแกรมการสอนนี้มีขอบข่ายเฉพาะการเรียนที่กำหนดให้เรียนเกี่ยวกับภาษาและพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจปรากฏผลของการทดลองว่า เด็กอายุ ๔ ขวบ ได้เกิดการเรียนรู้และสามารถเรียนต่อไปได้จนถึงชั้นอนุบาล เมื่อสิ้นสุดการทดลองได้ใช้ Metropolitan Readiness Test วัค ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกทดลองมีความสามารถอย่างสูงในด้านความรู้พร้อมเกี่ยวกับการอ่านและตัวเลข และสรุปได้ว่า การค้นพบนี้ทำให้เห็นประจักษ์ว่า "ค่านิยมในการสอนทักษะเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ มีความสำคัญเท่ากับค่านิยมที่เกี่ยวกับความพร้อมทางด้านสังคม ซึ่งได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน"

ค.ศ. ๑๙๖๔ Gillan^๔ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักของ Froebel ในประเทศอเมริกา กล่าวกันว่า ในขณะที่หลักการของฟรอเบลมีอิทธิพลต่อความคิดของนักการศึกษาอเมริกันนั้น การนำความคิดหรือทฤษฎีของฟรอเบลมาใช้ยังไม่ลึกซึ้งและละเอียดมากนัก จึงได้มีการวิเคราะห์หนังสือและบทความต่าง ๆ ที่บรรยายแนวความคิดของฟรอเบล เขียนโดยชาวอเมริกัน ๔ คน คือ Elizabeth Peabody, Francis Parker, Susan Blow และ John Dewey ซึ่งพยายามถ่ายทอดแนวความคิดของ

^๓Stanchfield, Jo M., "The Development of Pre-Reading Skills in an Experimental Kindergarten Program," The Elementary School Journal 71(1971), 438.

^๔Gillan, Dennis Patrick, "Some American Uses of Froebel," Dissertation Abstracts International 31(1970), 1047-A.

ฟรอมเบล ออกมาเพื่อให้คนอเมริกันด้วยกันเข้าใจได้ง่ายที่สุด ความประทับใจที่นักคิดทางการศึกษาที่ได้เฝ้ามามาดูแล้วมีต่อฟรอมเบล คือเรื่องฟรอมเบลในเรื่องการวางรากฐานทางการศึกษาจากความต้องการและความสนใจของเด็ก ความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักบางประการของทฤษฎีตัว ๆ ไป ตัวอย่างเช่น ความเชื่อที่ว่า การสร้างสรรค์คืออุดมการณ์ที่สูงส่ง ซึ่งมีความผสมกลมกลืน เป็นระเบียบงดงาม และถูกต้องตามกฎหมาย แต่ทัศนะของนักคิดเหล่านี้ อ่างแตกต่างกันไปตามความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ของฟรอมเบล และตามวิถีทางที่หลักการเหล่านี้ได้รับการกักแปลงเพื่อใช้ในประ-
 สมการณ์จริง ๆ

Elizabeth Peabody ผู้นำเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาอนุบาลในระยะแรก ๆ เชื่อในความดีของเด็ก ๆ และของธรรมชาติทั่ว ๆ ไป แต่ก็ไม่ได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนว่า ความดีเหล่านั้น เป็นความจริงหรือเป็นอุดมคติ Francis Parker มีความเห็นอย่างมั่นคงว่าประสมการที่ดี เป็นจริงนั้น เหมือนอุดมคติและความเข้าใจในอุดมคตินี้มีวิถีทางที่จะให้ทุก ๆ สิ่ง เป็นหน่วยหนึ่ง ได้อย่างลึกซึ้ง และชนิดของหน่วยนี้เองที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแนวความคิดของประชาธิปไตยของ Parker

Susan Blow ผู้นำของกลุ่มนักคิดที่เห็นว่าหลักการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าตลอดกาล ได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความแตกต่างระหว่างอุดมคติและความเป็นจริง เธอมีความเชื่อมั่นในวงกว้างถึงความคิดที่เป็นอุดมการณ์ แต่ไม่ค่อยเชื่อในความดีในแง่การปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามแนวของ Parker และ Susan Blow จะเห็นว่าความเชื่อของคนสองคนซึ่งคล้ายกันในการปฏิบัติใหญ่อาจจะต่างกันอย่างมากมาในรายละเอียด

แนวปฏิบัติของ Dewey แตกต่างออกไปจากของผู้อื่น Dewey ศรัทธาและนิยมความคิดของฟรอมเบลที่ว่า "ควรจัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศของบ้านในระยะแรกที่เด็กเข้าโรงเรียน" และมีความเห็นว่า "การศึกษาขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการทดลอง จุมน่งหมายสูงสุดซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติเฉพาะ คือการทบทวนวิชาความรู้ด้วยประสบการณ์เบา ๆ"

ประวัติเกี่ยวกับการศึกษาอนุบาลในต่างประเทศ

สถานอบรมเด็กเล็ก หรือการอนุบาลทารก ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Kindergarten นั้น คือโรงเรียนสำหรับเด็ก บำรุงจิตใจและร่างกายของเด็กให้เจริญงอกงามขึ้น โดยจัดบทเรียนให้เรียนด้วยสิ่งของ เครื่องเล่น การเล่นและการร้องรำทำเพลงต่าง ๆ คำว่า Kindergarten เป็นภาษาเยอรมัน แปลว่า "สวนเด็ก" Frobel (ฟร็อบเบล) นักการศึกษาเยอรมันได้ตั้งชื่อนี้ขึ้นเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีเศษมานี้ เป็นบุคคลแรกที่ตั้งโรงเรียนเป็นแบบสมาคมสำหรับเด็ก ๆ ขึ้น เพื่อเลี้ยงดู บำรุงความเจริญงอกงามแห่งร่างกาย จรรยา และสติปัญญาของเด็กในระหว่างอายุ ๓ - ๗ ขวบ เพราะเห็นว่าชีวิตของมนุษย์ในตอนเป็นเด็กเล็กนั้นสำคัญที่สุด ในสมัยที่ยังไม่มีโรงเรียนอนุบาลทารกนั้น มารดาของเด็กเป็นผู้จัดการศึกษา คืออบรมเลี้ยงดูเอง แต่ถามารดาเป็นคนจน เด็กก็มีสภาพที่หนาวเหน็บอย่างยิ่ง เพราะมารดาที่จนมักจะไม่มีเวลาพอที่จะนั่งเลี้ยงดูบุตรเอง ทั้งความรู้ที่จะฝึกสอนอบรมก็ไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้หญิงสามัญโดยมากที่จำเป็นต้องออกไปทำมาหากิน จึงได้แค้จับลูกใส่ห้องซังไว้จนกว่าจะเสร็จงานของตน

เมื่อราว ๑๕๐ ปีมานี้ เพสตาลอซซี (Pestalozzi) นักการศึกษาชาวสวิส คิดตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็กในตอนกลางวัน เรียกว่า Day Asylums เพื่อรับฝากเด็กที่มารดาต้องทำมาหากินในเวลากลางวัน เพื่อให้เป็นประโยชน์สำหรับเด็กและมารดาของเด็กด้วย โรงเรียนชนิดนี้เริ่มในฮอลแลนด์ บ้างเรียกว่า Play School และในอังกฤษเรียกว่า Infant School แต่โรงเรียนเหล่านี้มิได้มีการอบรมเด็กเล็กที่ฟร็อบเบลคิด เพราะเป็นแต่เพียงสถานรับเลี้ยงเด็กไว้แทนแม่เท่านั้น มิได้ใช้หลักจิตวิทยาช่วยอบรมกำลังปัญญาให้เจริญ ต่อมาเมื่อสมัยฟร็อบเบล การตั้งอนุบาลทารกเจริญขึ้น

---

* ปิ่น มาลากุล, "ปาฐกถาวิชาคุณมัธยม," หลักการศึกษ, (พระนคร : โรงพิมพ์โรงเรียนพณิชยการจรัล, ๒๕๐๖), หน้า ๑๕๓ - ๑๕๖.

ฟรอเบลต้องการฝึกหัดเด็กเป็นพิเศษในสิ่งที่การอบรมที่บ้านทำไม่ได้ ถึงแม้ว่าเป็นบุตรผู้มีอันจะกิน คือ ฟรอเบลเห็นว่าในสังคมชีวิตนั้น ความเสมอภาคย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เด็กอยู่กับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่คอยเลี้ยงอยู่ตลอดเวลา เด็กไม่มีโอกาสแสดงความสามารถของตน แต่ในโรงเรียนสำหรับทารก เด็กจะอยู่กับเด็กด้วยกัน เด็กย่อมจะช่วยตัวเองและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น จัดการเล่น เล่นด้วยกัน ย่อมจะเป็นการดึงเอาความสามารถ ความรู้สึก และความคิดของเด็กให้เด่นออกมาตั้งแต่เล็ก ๆ ได้ เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีสติปัญญาและความสามารถสมบูรณ์เมื่อโตขึ้น

ฟรอเบล ศึกษาถึงธรรมชาติของเด็ก และเห็นว่าเด็กมีธรรมชาติไม่อยู่สุขทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ คือเด็กชอบวิ่ง เต้น ขุดดิน และอยากรู้ อยากเห็น อยู่เสมอ เห็นอะไรก็อยากจับด้วยมือ เพื่อพิสูจน์ค้นคว้า และเมื่อพบแล้วก็จะพยายามเปลี่ยนแปลงแก้ไขด้วยความคิดที่ยังไม่สมบูรณ์ของตน (เด็ก) นอกจากนั้นเด็กยังมีธรรมชาติที่ชอบเอาอย่าง โดยเฉพาะการพยายามขีดเขียนหรือปั้นอะไรจะให้เหมือนเป็นต้น การกระทำเหล่านี้เด็กต้องการเพื่อนรู้ เพื่อนเห็น ให้ความช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจที่รุนแรงราวเดียวกัน ความรู้สึกเกี่ยวกับความรักและความต้องการจะเจริญงอกงามขึ้นทุกทีในตัวเด็ก ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความพอใจเป็นเครื่องตอบแทน และต้องบำรุงขึ้น ถ้าเราได้ควบคุมธรรมชาติเหล่านี้ให้ดีและถูกต้อง ก็จะเป็นประโยชน์แก่นิสัยของเด็ก และเด็กจะเป็นเด็กที่สมบูรณ์ คือมีความเจริญทั้งทางกาย ทางใจ ทางอารมณ์ และทางสังคมอย่างเต็มที่ เช่น ไม่เป็นเด็กใจคอคับแคบเห็นแก่ตัว เป็นต้น

005086

ธรรมชาติของเด็กย่อมมีพลังงาน (Energy) อุดมมาก และร่างกายต้องการปลดปล่อยพลังงานเหล่านั้นให้มีทางออกไป ฉะนั้นเด็กจึงต้องการจะทำกิจกรรมหรือทำธุระของตน ธุระของเด็กก็คือการเล่น ถ้าเราปล่อยให้เด็กเลือกการเล่นเอาเอง เด็กจะเลือกไม่ได้ดี แต่ถ้าเราช่วยแนะนำการเล่นชนิดที่จะบำรุงนิสัยและมีประโยชน์ให้แก่เด็ก เด็กก็จะรับเอาและไม่หลงไปเลือกสิ่งเลว การอุปถัมภ์ทารกจึงเริ่มด้วยการแนะนำเด็กให้รู้จักการเล่นที่มีประโยชน์

ในการช่วยแนะนำการเล่นให้เด็กนั้น ฟรอเบล หัดให้รู้จักทำอะไรเล่นเองได้ด้วย

ไม่เลี้ยงอย่างพ่อแม่ที่ หนอลูกที่ชื่อของ เล่นให้มากมายแล้วทิ้งขว้างไม่รักษา หักให้
 ของเล่นแต่น้อย ถ้าเสียก็หักแก้ไขให้ดี และรู้จักรักษาไม่ทิ้งขว้าง สอนให้ใช้ความชำนาญ
 ้วยตนเอง ได้จับ ได้ทำเอง ซึ่งเป็นรากฐานของความรู้ที่ดี หักให้รู้จักใช้ตา ใช้หู
 และรู้จักสัมผัส การเล่นนั้นต้องเกี่ยวกับคณิตและศิลปด้วย เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักรสที่ดี
 ของสิ่งทั้งปวง ฝึกให้รู้จักวิธีคิด มีไหวพริบความรู้ขึ้นแล้วให้เด็กติดตาม ในการสอนจะ
 ฝึกให้เด็กรู้ว่าอะไรคืออย่างไร ไม่ใช่ฝึกให้กลัวให้คิดอะไร นอกจากนั้นต้องให้เด็กอยู่กลาง
 แจ่มมาก ๆ ให้เล่นทำสวน เพื่อให้รู้จักรักธรรมชาติ และมีการเล่าเรื่องที่สนุกสนานให้
 ฟัง ส่วนวิชาความรู้ยังไม่ต้องสอน ปล่อยให้เด็กหาเอาเองก่อน

โรงเรียนอนุบาลทารกที่แท้เปิดครั้งแรกที่ตำบลบลิงเคนเบิร์ก (Blankenburg)
 ในประเทศเยอรมันนี โดยพรอเบลเป็นผู้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ต่อมาพรอเบล
 เบอร์ทา มาเรนโฮลทส บูโลว เวนเคเฮาเซิน นำความคิดของพรอเบลไปเผยแพร่ตั้ง
 ขึ้นในประเทศอังกฤษและประเทศอื่น ๆ เป็นอันมาก ในยุโรปมีผู้รับจัดการต่อมาเป็น
 ลำดับ ในอิตาลีนั้น มากาม ซาลิส ซเว็น ตั้งขึ้นเพื่อให้นักศึกษาแก่คนจน ในออสเตร-
 เลีย รัฐบาลเป็นผู้เริ่มตั้ง ที่เบลเยียมนั้นเอกชนจัดการตั้งขึ้นก่อนแล้วรัฐบาลเห็นชอบ
 ้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงตั้งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๒๓ เรียกว่า
 Ecoles Gardiennes Communales ส่วนในอเมริกาเมื่อมีผู้นำเข้าไปก็เจริญมาก
 โรงเรียนอนุบาลแห่งแรกนั้น มีสวิต คาล สชูรช ศึกษ์ของพรอเบลได้ข้ามไปเปิดที่
 วอเทอร์ เทาน์ ในวิสคอนซิน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ ในปี พ.ศ. ๒๔๒๔ ที่อ็อกเคอร์วิล เดียม
 แอริส ได้เชิญมิสไบลว ให้ไปจัดตั้งการอนุบาลทารกแบบ American Public School
 ขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองเซนต์หลุยส์ ภายในเวลา ๘ ปี มีเด็กเข้าโรงเรียนอนุบาลนั้นถึง
 ๘,๐๐๐ คน มาถึงสมัยนี้การอนุบาลทารกขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้นทุกที่ แทบทุกประเทศ
 ในโลกได้รับเอาความคิดเห็นอันนี้ไปปฏิบัติ ทางทวีปเอเชียมีญี่ปุ่นมีการอนุบาลก่อนประเทศ
 อื่น จีนก็เริ่มมาได้ราว ๕๐ ปีแล้ว

ประวัติของฟร็อบเอลผู้ให้กำเนิดการศึกษาอนุบาล^๒

Friederic W.A. Froebel ชาวเยอรมัน เกิดที่ตำบล Oberweissbach เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๒ - ๑๘๕๒ พ่อเป็นพระประจำตำบล แม่ตายตั้งแต่เขายังเป็นเด็ก เรียนในมหาวิทยาลัย Jena แห่งเดียวกับเพสตาลอสซี เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนแบบ Kindergarten เขาสนใจการศึกษามาก เขาเดินทางไปดูการสอนและได้ฝึกฝนวิธีสอนกับเพสตาลอสซี ซึ่งในขณะนั้นเป็นครูที่มีชื่อเสียงมากในสวิสเซอร์แลนด์ แต่เกิดมีความคิดเห็นแตกต่างจากเพสตาลอสซี จึงกลับมาหางานทำที่เยอรมัน พ่อก็กับที่ชายถึงแก่กรรมลง และได้ทิ้งหลาน ๆ ไว้ให้ดูแล เขาจึงได้ตั้งสำนักศึกษาขึ้นเพื่ออบรมหลาน ๆ และจัดเป็นที่ทดลองสอนที่ Keihau เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๑ และโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงโด่งดัง ในปี พ.ศ. ๒๓๖๔ ซึ่งมีนักเรียนถึง ๕๖ คน การอบรมของฟร็อบเอลเป็นการส่งเสริมให้เด็กฉลาด มีความสังเกตดี และอบรมสั่งสอนด้วยความรัก ไม่ใช่ด้วยการบังคับ ให้เด็กรู้จักค้นหาความจริงในธรรมชาติที่แวดล้อมด้วยการพบจริง เห็นจริง และเข้าใจจริง โดยครูกระทำตนเป็นที่พึ่งจริง ๆ นอกจากนั้นยังให้เด็กได้เคลื่อนไหววิ่งเล่นตามความพอใจ ไม่ปล่อยให้ขี้ขลาดหรือร้องไห้หงว้างหงว้ายอยู่เฉย ๆ

ในปี พ.ศ. ๒๓๗๕ ฟร็อบเอล ไปตั้งโรงเรียนใหม่ที่ลูเซอน โดยมีผู้มอบตักใหญ่ให้ตั้งโรงเรียน

ในปี พ.ศ. ๒๓๗๕ มีชาวต่างประเทศ ๓ คน เลื่อมใสในการอบรม ได้เดินทางมาขอร้องให้ไปตั้งโรงเรียนที่ Willisau

ในปี พ.ศ. ๒๓๗๗ คณะกรรมการเมือง Burgdorf ขอให้จัดตั้งโรงเรียนกำพร้าที่นั่น

ในปี พ.ศ. ๒๓๘๓ เริ่มตั้งโรงเรียนอนุบาลทารกที่แท้จริง โดยเขามีความคิด

ใหม่ที่จะทดลองการสอนจึงใช้ Blankenburg เป็นที่ทำการทดลองการสอนต่อไป
 ความคิดใหม่ที่เขาอยากทดลองคือ "มนุษย์เราควรหาหนทางเอาเอง ใ้ทำด้วยตนเองจน
 เกิดความเข้าใจเอง ความก้าวหน้าของมนุษย์ ต้องการความช่วยเหลือบางอย่างเพื่อจะ
 ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญแตกฉาน ซึ่งความช่วยเหลือนี้ต้องเหมาะสมกับวัย"

ในโรงเรียนอนุบาลทารกของฟรอมเบล เด็กที่อยู่เฉย ๆ เงียบขำ เฉยเมยหรือ
 มีความเบื่อหน่ายจะไม่มีปรากฏเลย ทุกสิ่งจะต้องทำ ต้องดู ต้องวิ่งเต้น ต้องมีชีวิตชีวา
 ตลอดเวลา ต้องกระทำหน้าที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอยู่เสมอ จะอยู่นิ่ง ๆ ไม่ได้ งาน
 เป็นยอกแห่งชีวิต ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ด้วยการไม่นิ่งงันตาย เครื่องมือที่ใช้ใน
 การอบรมครั้งนี้ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นอะไร

ฟรอมเบล มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับ เพสคาลอสซี่ว่า "การส่งเสริมให้เด็กมี
 ความสังเกตและสามารถพูดได้ด้วยตนเองนั้น ในครั้งแรกต้องหัดให้เด็กชี้และเรียกชื่อ
 ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ในครั้งต่อมาคือ ครั้งที่ ๒ หัดให้รู้จักที่อยู่อาศัย ครั้งที่ ๓ หัด
 ให้รู้จักความสัมพันธ์ และครั้งที่ ๔ หัดให้รู้จักจำนวนของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย" และ
 มีความเชื่อเหมือนกันว่า "ดนตรีและการละเล่นต่าง ๆ มีผลสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก"^๓

เครื่องเล่นชุดที่ ๑ : เรียกว่า "ลูกกลมเล็กพอกำไว้ในมือได้" มีลูกกลมเล็ก
 ๖ ลูก ๖ สี ใช้เป็นเครื่องเล่นง่าย ๆ สำหรับล่อให้เด็กสังเกตดูว่า ครุทำอาภักปกริยาอะไร
 อยู่ แล้วบอกให้เป็นคำพูด เด็กครูประกขว่าลูกกลมทำอาภักปกริยาอย่างไร แล้วก็อ่านตัว
 หนังสือไ้รูปนั้น (เป็นภาษาเยอรมัน) มีความดังนี้คือ

๑. ไปทางนั้น
๒. มาทางนี้
๓. ขึ้นข้างบน

^๓Luella Cole, A History of Education (New York: Rinehart and Company, Inc., 1950), p.185.

- ๔. ซ้ำไป
- ๕. ซ้ำมา
- ๖. ไปรอบ ๆ
- ๗. คอก ๆ
- ๘. กระโดด
- ๙. กระโดดขึ้นบน
- ๑๐. กิ่ง
- ๑๑. ลูกกลมไม่อยู่
- ๑๒. ลูกกลมอยู่นี่
- ๑๓. คือก คือก
- ๑๔. จับลูกกลม
- ๑๕. ถอลูกกลม

พจนานุกรม แจกโคลงแสดงความหมายของการกระทำต่าง ๆ ของลูกกลม ๆ นั้น เพื่อให้
บอกหรือตอบเป็นโคลงสั้น ๆ ทั้งหมด ๑๐๐ โคลง

1		2		3	
<i>Hin, her.</i>		<i>Hin, her.</i>		<i>Hinauf, herauf.</i>	
4		5		6	
<i>Hinüber.</i>		<i>Herüber.</i>		<i>Rundum, rundum.</i>	
7		8		9	
<i>Tippen, tapp, tapp.</i>		<i>Spring, Spring, spring.</i>		<i>Kopf in die Kope.</i>	
10		11		12	
<i>Roll, roll, roll.</i>		<i>Fort ist der Ball.</i>		<i>Da ist der Ball.</i>	
13		14		15	
<i>Fin paum</i>		<i>Fangen den Ball.</i>		<i>Halte den Ball.</i>	

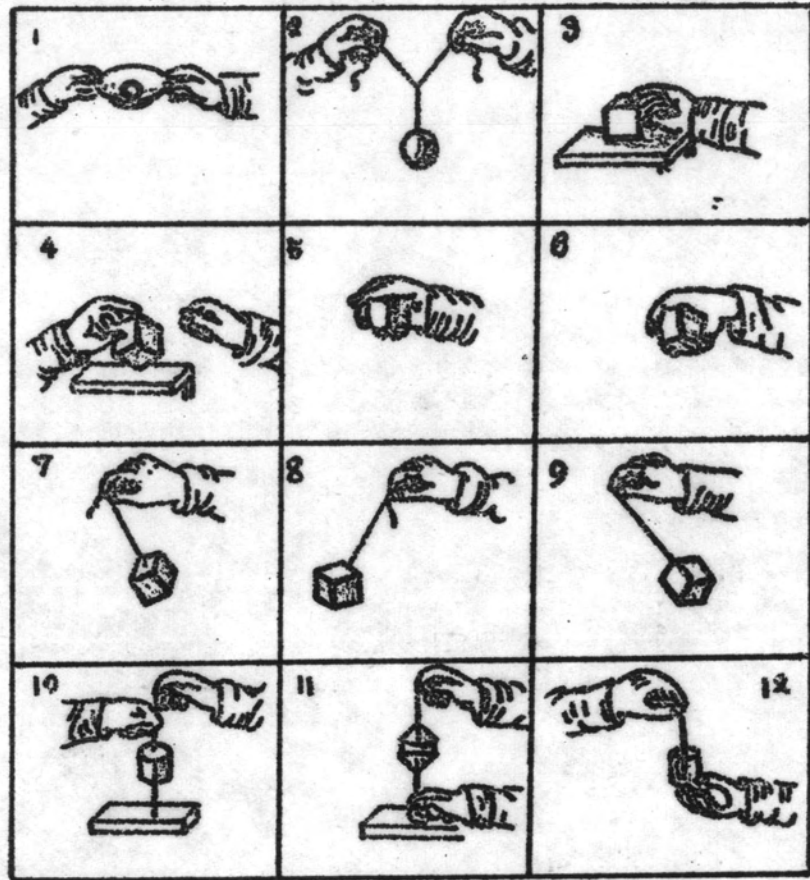
เครื่องเล่นชุดที่ ๑ ลูกกลมเล็กพอกำไว้เล่นได้

เครื่องเล่นชุดที่ ๒ : มีลูกกลม ๑ ลูก และก้อนสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ ๑ ก้อน ทั้งสองชิ้นนี้มีขนาดเท่ากัน เครื่องเล่นชุดนี้ทำให้เด็กมีความลึกลับยิ่งขึ้น เป็นการฝึกให้ก้าวร่นาออกจากการเล่นชุดที่หนึ่ง ไปอีกชั้นหนึ่ง การเล่นคล้าย ๆ กับชุดแรก คือ มี แวงงหมุน กลิ้งไปมาในจาน ยกขึ้น ลกลง สำหรับลูกบาศก์จับไว้ในมือให้เห็น ๒ ด้านข้าง ๓ ด้านข้าง ทำให้หมุนตัวจนเห็นเป็นรูปทรงกลมหรือทรงกระบอกค้ำข้าง ห้อยจากด้านข้างบ้าง จากตรงกลางบ้าง ในการแสดงอาจปกริยาต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อแสดงก็ให้เด็กสังเกต พุค และร้องเพลงประกอบ

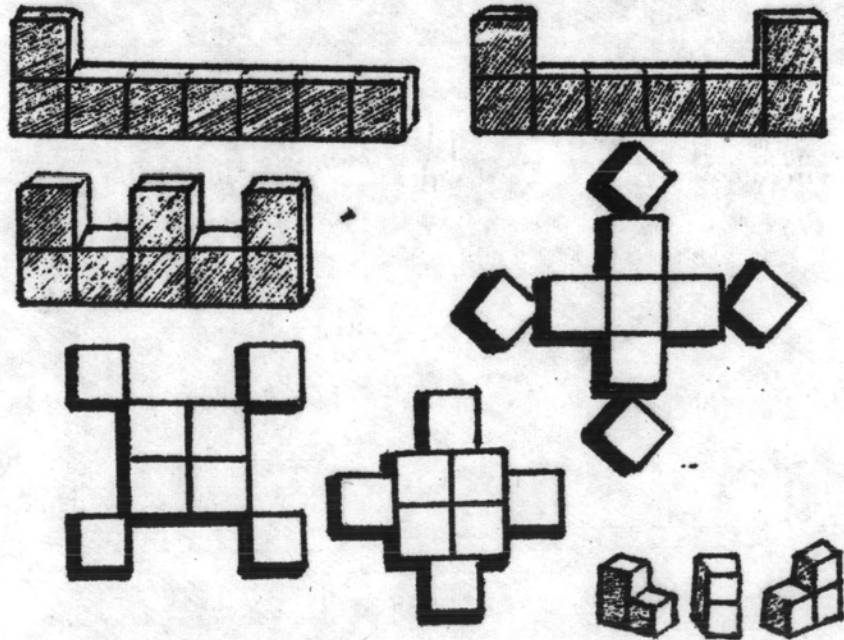
คำอธิบายโต้ภาพ เมื่อถอดคำโคลงแล้วมีใจความดังนี้

๑. กลิ้งไปรอบ ๆ กลิ้งไปเกาะฉันพอใจ ฉันหันกลับฉันพอใจ เจ้าเข้าใจฉันพอใจ
๒. ฉันหมุนและฉันหัน ฉันแสดงลูกกลมไม่มีจบ
๓. นันตั้งอยู่กับที่ ตั้งอยู่ ตั้งอยู่
๔. กูชี้ ฉันหันตัวฉันโค้งกายเพียงใจ ในเมื่อฉันยื่นขาเกี่ยว
๕. เราเห็นแต่สองด้านเท่านั้น ด้านอื่นไปไหนเสีย
๖. ฉันหันและฉันหมุน ฉันขึ้นฉันลง ฉันให้เห็นแต่เพียงสามด้าน
๗. แวงงไป แวงงไป แวงงแล้วเจ้าก็พอใจ แวงงไป แวงงไป
๘. ฉันห้อยกับ เชือกตรงริม แล้วฉันก็แวงงเขามา แวงงหนีไป
๙. ฉันแวงงอยู่ตรงมุม กูชี้ดู ฉันยี้คั่วไถ่ยาว
๑๐. ฉันหมุนไป เห็นฉันเป็นรูปทรงกระบอกค้ำ
๑๑. หมุนฉันตรงมุมสองมุม จะเห็นฉันเป็นรูปน่านาประการ
๑๒. มือจับฉันหมุนไปเร็ว ๆ ฉันชอบใจ

เครื่องเล่นชุดที่ ๖ ลูกกลม และ ก้อนสี่เหลี่ยมลูกเต๋า

เครื่องเล่นชุดที่ ๗ ก้อนไม้ใหญ่แบ่งออกเป็นก้อนเล็กได้ ๔ ก้อน

เครื่องเล่นชุดที่ ๓ : เป็นก้อนไม้สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ก้อนหนึ่ง แบ่งแยกออกไปเป็นก้อนเล็ก ๆ ได้ ๓ ก้อน เพื่อไขแยกออกแล้วเอามาเรียง เป็นรูปร่างหรือลวดลายต่าง ๆ เป็นเครื่องมือฝึกหัดสร้างรูปตามความนึกคิด ถ้าไม่ชอบก็รื้อทิ้งแล้วสร้างเป็นรูปอื่นต่อไป เด็กต้องใช้ความอดทน ความเพียรพยายาม ความละเอียดละออ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความระมัดระวังในการสร้างอย่างจริงจังจึงจะทำได้ เครื่องเล่นนี้จะช่วยฝึกให้เป็นนักก่อสร้าง นักประดิษฐ์ เพราะได้ฝึกใช้ความคิดเพื่อออกรูปต่าง ๆ พรอเบลมมีภาพตัวอย่างสำหรับให้นักเรียนทำตามถึง ๑๑ แบบด้วยกัน

เครื่องเล่นชุดที่ ๔ : คล้ายชุดที่ ๓ แต่ใช้ไม้แบนค้ำยาวยาวเป็น ๒ เท่าของค้ำกว้าง มีเพลง ๑๐๐ เพลงประกอบการสร้างรูปต่าง ๆ จะได้รูปที่แปลก ๆ ออกไปจากชุดที่ ๓ อีกมากมาย

เครื่องเล่นชุดที่ ๕ - ๖ : มีแผ่นไม้ทั้งชนิดแฉงและก้อนสี่เหลี่ยมลูกบาศก์จำนวนมาก สลับกันเป็นแบบต่าง ๆ มีทั้งก้อนไม้รูปผาคึ่งหะแยงมุมลูกบาศก์อีก มีแบบตัวอย่างให้สร้างถึง ๔๔ แบบ ล้วนเป็นการส่งเสริมให้แสดงความสามารถในการก่อสร้าง ความสวยงามในการสลักรูปและรูปร่าง ตลอดจนมีวิธีการโยกย้ายต่าง ๆ นานา ๆ มากมาย

นอกจากเครื่องเล่นทั้ง ๖ ชุดนี้ยังมีเครื่องประกอบอย่างอื่นอีก

๑. อยางชุดที่ ๒ ที่เป็นลูกบาศก์ อาจจะใช้เป็นรูปต่าง ๆ

๒. หิมไม้แบน ๆ รูปต่าง ๆ คล้ายกัน เอามาวางเรียงเป็นรูปต่าง ๆ โดยใช้

ไม้แบน ๔ - ๕ - ๖ อัน

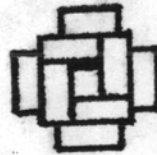
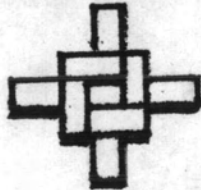
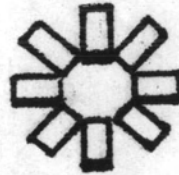
๓. ไม้ยาว ๆ อย่างไม้จิ้มฟัน สำหรับเล่นวางเรียงเป็นภาพต่าง ๆ

๔. ไม้ยาว ๆ อย่างไม้ขีด เอาหัวมาต่อกันด้วยซีเมนต์ก้อนกลม ๆ เป็นโครงรูปต่าง ๆ

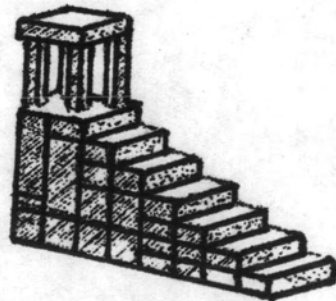
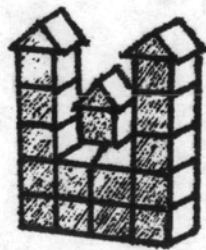
ในขั้นต่อไปจะให้หัดเล่นของต่อไปนี้คือ

๕. การทอ (คล้ายทอเสื่อ) สลับเป็นลวดลายสามแบบต่าง ๆ

๖. การพับกระดาษเป็นรูป นก ทอดไม้หรือลวดลายต่าง ๆ
๗. การตัดกระดาษด้วยวิธีพับตะแยงมุมเป็นแปดพับ ตัดเจาะเป็นรูปคดเคี้ยวไป
มา แล้วคลี่ออกก็จะเป็นลวดลายต่าง ๆ
๘. เอากระดาษเส้นยาว ๆ มาพับเป็นรูปเหลี่ยม ลวดลายหรือตาต่าง ๆ โดย
ให้เล่นพลา่งท่าพลา่ง ร่องเพลงพลา่ง
นั่นคือวิธีล่อเด็กของพรอเบล

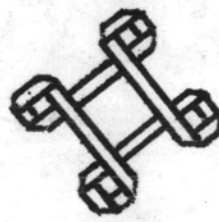
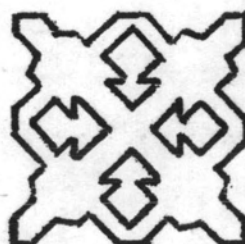
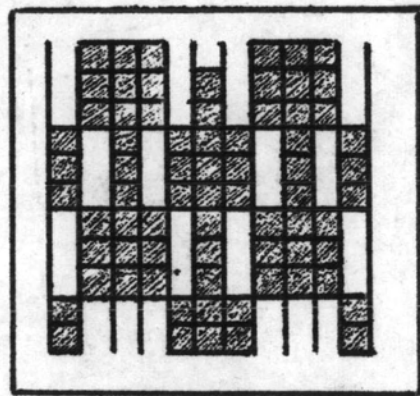
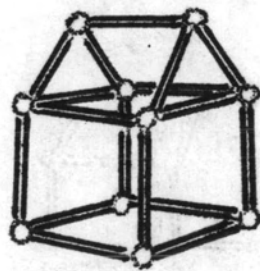
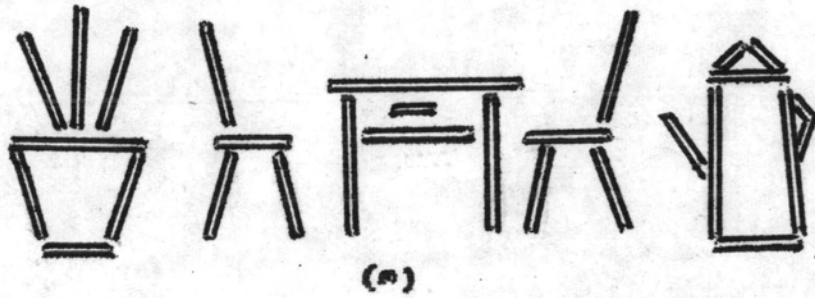
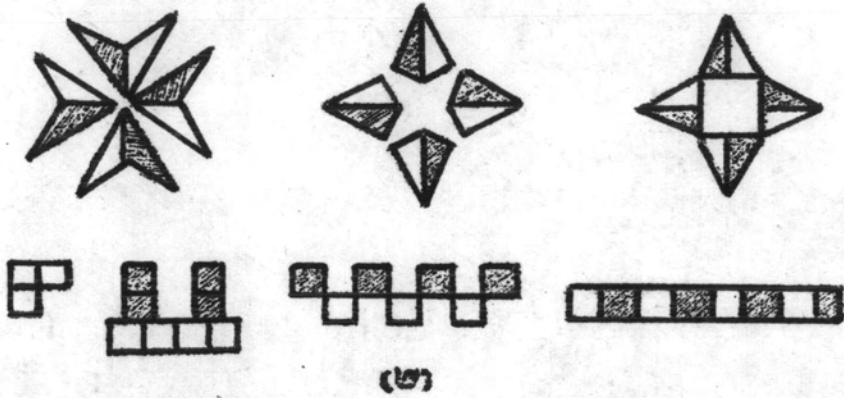
เครื่องเล่นชุดที่ ๔ ไม้แบบยาว สร้างรูปต่างๆ

เครื่องเล่นชุดที่ ๕ - ๖ ไม้ชนิดยาวและก้อนสี่เหลี่ยมลูกบาศก์

เครื่องประดับต่างชนิด

สรุป พรอบเบลได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการศึกษาอนุบาล (Kindergarten) ความคิดของพรอบเบล เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กพรอบเบลได้ดังนี้คือ^๕

๑. ส่งเสริมความสามารถตามธรรมชาติของเด็ก
๒. ให้เรียนโดยการกระทำ ทั้งนี้อาศัยความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก
๓. เด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
๔. ให้เด็กซาบซึ้งในคุณค่าของการเล่น เพื่อให้แสดงออกทางกาย ทางความรู้สึกสร้างสรรค์ และความร่วมมือในสังคม
๕. พัฒนาการของเด็กต้อง เป็นไปตามกฎธรรมชาติ
๖. ผู้ปกครองต้องรู้เกี่ยวกับความสามารถทางใดทางหนึ่งหรือหลายทางของนักเรียน
๗. กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องให้เขาทำ

ประวัติการจัดการศึกษาอนุบาลของมอนเตสซอรี^๖ (Montessori)

การอบรมเด็กเล็กนี้ ต่อจากพรอบเบลมาราว ๕๐ ปีแล้วก็ตามว่ายัง ไม่มีผู้ใดได้ใช้ความคิดที่คิดแปลกแก้ไขให้เจริญยิ่งขึ้น จนกระทั่งเมื่อราว ๖๐ ปีมานี้ มีนักการศึกษาสตรีชาติอิตาลีคนหนึ่ง ชื่อ มาเรีย มอนเตสซอรี ซึ่งเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ พยายามทำการทดลองค้นคว้าหาวิธีอบรมเด็ก เล็กให้ดีขึ้นกว่าวิธีที่เคยทำมาแล้ว ในสมัยก่อนมีคนที่คิดถึงเรื่องการศึกษา โดยใช้หลักปรัชญาอันมาก แต่มอนเตสซอรีเห็นว่าถ้าแนวคิดแต่ทางปรัชญาจะไม่

^๕ ภิญญา สาทร, วิชาครูชุก ป.ม. (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, สาราญราษฎร์, ๒๕๑๓), หน้า ๒๑๖ - ๒๒๐.

^๖ ปิ่น มาลากุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๗ - ๑๖๑.

เป็นผล ต้องศึกษาเรื่องจิตใจ ร่างกาย และสมองของคน และเห็นว่าชีวิตของเด็กนั้น
อยู่ที่ความว่องไว ไม่อยู่สุขทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การสอนของโรงเรียนธรรมดาที่
สอนพร้อมกันเป็นหมื่นนั้น ไม่ใช่วิธีที่ดีสำหรับ เด็กที่กำลังจะเจริญเติบโตขึ้น ควรสังเกตนิสัย
ของเด็กและอบรมไปตามนิสัย ไม่บังคับให้ต้อง เขามาเรียนตามระเบียบอย่าง เด็กโต ๆ

มอนเตสซอรี จับหลักสำคัญได้ ๒ อย่าง ในเรื่องของเด็กอย่างหนึ่งก็คือ เด็ก
จะโตขึ้นต้อง ใค้อิสระภาพอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ทาง เห็นว่าการบังคับไม่ว่าอย่างใด ๆ ไม่
เป็นการบังคับที่สิ้น ควรให้เด็กอิสระแก่ตนเองที่จะแสดงความข้างในออกมาเพื่อให้
ใช้ความสามารถของตนเองและใค้อิสระภาพที่จะเติบโต ความหมายแห่งคำว่าอิสรภาพ
ของมอนเตสซอรีนั้น เป็นความหมายทางชีววิทยาคือ คำว่าอิสรภาพของมอนเตสซอรีมี
ความหมายเป็น ๒ ชั้น คือ ปล่อยให้เด็กเจริญขึ้นเองโดยไม่ถูกรบกวนอย่างที่กล่าวแล้ว
นั้นอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งนั่นคือให้อิสระภาพที่จะไม่ต้องอาศัยผู้อื่นให้ปรนนิบัติ ในการ
ที่ปล่อยให้เด็กให้เจริญขึ้นเองนั้น มอนเตสซอรีอนุญาตให้เด็กทำอะไรก็ได้ตามใจ เพราะเห็น
ว่าการที่เราหวังดีต่อเด็กนั้นเองอาจจะเป็นการรบกวน บางทีการเรียนในโรงเรียนอาจ
จะเป็นการบังคับไปก็ได้ถ้าเด็กไม่สมัคร เพราะฉะนั้นจึงให้ปล่อยให้เรียนไปตามความ
สมัคร ไม่เร่ง ไม่เชื่อง แม่แต่โต๊ะเก้าอี้ซึ่งตามโรงเรียนโดยมากมักทำให้หนักเพื่อจะได้
ขยับเขยื้อนโดยยากและเด็กต้องนั่ง เข่าที่โดยเรียบรายนั้น มอนเตสซอรีก็กลับทำให้เล็ก ๆ
เบา ๆ เพื่อให้เด็กยกไปตั้งที่อื่นได้ตามใจชอบ เวลาเช้าแถวฝึกหัด เด็กคนไหนจะไม่มา
ก็ได้ไม่บังคับ มีครูไว้สำหรับคอยช่วยให้เด็กอบรมตนเอง ไม่ใช่สำหรับมาคอยบังคับ ถ้า
เด็กทำอะไรสำเร็จก็ยังไม่อยากทำตามระเบียบก็ปล่อยให้ไปเล่น แต่เด็กมีความสนใจในสิ่งอื่น
เวลาให้ของเล่นแก่เด็กขึ้นหนึ่งซึ่งต้องใช้ความคิดบ้างจึงจะเข้าใจและเล่นได้ ถ้าเด็กเล่น
ไม่ได้ จับผิดจับถูกเพราะไม่เข้าใจก็ปล่อยให้เด็กยังเจริญไม่ถึงขีด ต้องรอ ไม่ช่วยบอกให้
ทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะถ้าช่วยกันก็แปลว่าเร่งสมอง เด็กให้เดินเร็ว ซึ่งบางทีจะเร็วเกินไป
โดยครูไม่รู้สีก้าว และคู่มือเหมือนเป็นการบังคับให้เข้าใจ ซึ่งจะทำให้ความว่องไวตาม
ธรรมชาติของเด็กชะงักไป วิธีแก่นั้นมอนเตสซอรีหาของเล่นที่ง่ายกว่ามาให้เล่น เป็น
ชนิดที่ไม่ต้องใช้ความคิดมาก เมื่อเข้าใจและเล่นได้แล้วก็ให้ของเล่นที่ต้องใช้ความคิดมาก

เพื่อให้เด็กมีความคิดความสามารถมากขึ้นทุกที จบเข้าใจและเล่นของเล่นซึ่งแต่เดิม
ไม่เข้าใจและจับผิดจับถูกนั้นได้

มอนเตสซอรี ฝึกให้เด็กรู้จักค้นคว้าหาความผิดของตนเอง โดยคิควิธีเล่นต่าง ๆ
ที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกและแลเห็นความผิดของตน เช่น

๑. ทำของเล่นชนิดหนึ่งเป็นไม้สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ มี ๕ หรือ ๖ ชั้น แต่ไม่เท่า
กันเลย มีขนาดใหญ่เล็กเรียงกันเป็นแถว ซึ่งถ้าตั้งซ้อนกันให้เป็นแถวแล้วจะมีลักษณะ
คล้ายเจดีย์ ในการเล่นตอตั้งขึ้นไม้นี้ ถ้าเด็กตอผิดก็จะดูไม่เป็นแถว หรือถ้าตั้งไม้ชั้นเล็ก
ก่อนชั้นโต ชั้นโตก็จะเหลืออยู่ตั้งขึ้นไปไม่ได้

๒. เอาไม้แผ่นยาว ๆ กว้างและหนาประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว มาเจาะรูกลมให้
เรียงเป็นแถว โดยเรียงจากรูใหญ่ไปหารูเล็ก ลึก ๖ หรือ ๗ รู แล้วทำไม้ ๖ หรือ ๗
ชิ้นเท่าจำนวนรูกลมนั้น ไม้นี้มีกลมและสูงเท่าขนาดกลมและลึกของรูเหล่านั้น เมื่อบรรจุ
ชิ้นไม้ลงในรูต่าง ๆ ตามลำดับเรียบร้อยแล้ว ไม้แผ่นยาวนั้นก็จะมีหน้าเรียบเสมอไม่มีรู
รูเลย ชิ้นไม้ทุกชิ้นมีหูสำหรับจับ เอาเมื่อตอออกมาได้ เมื่อตอออกมาแล้วให้เด็กหัดเล่น
เอาชิ้นไม้เหล่านั้นกลับใส่ที่เดิม ถ้าเอาชิ้นใหญ่ไปใส่รูเล็กก็จะไม่ลง ถ้าเอาชิ้นเล็กไปใส่
รูใหญ่ ใส่ลงแต่หลวม ถ้าเด็กไม่สังเกตว่าหลวมนึกว่าเรียบร้อยแล้วและทำต่อไป ลงท้าย
ก็จะเหลือไม้ชิ้นใหญ่อยู่อย่างน้อย ๑ ชิ้น และเหลือรูเล็กอยู่อย่างน้อย ๑ รู เป็นอันว่า
ทำไม่สำเร็จ และเมื่อเด็กรู้ว่าผิดก็จะจับได้เองและแก้ไขใหม่ โดยไม่ต้องให้ใครบอก
เพราะเครื่องเล่นนั้นเองเป็นเครื่องชี้ให้เด็กเห็นอยู่แล้ว เครื่องเล่นชนิดนี้ให้เห็นความ
ผิดของตนเอง เช่นนี้ทำได้แปลก ๆ อีกมากมายหลายอย่าง และล้วนเป็นเครื่องฝึกให้
สังเกตรูกลม เหลี่ยม คด ตรง และฝึกให้ประมาณความหนา บาง เล็ก ฯลฯ ทั้งสิ้น

การอบรมโดยวิธีตามใจเช่นนี้ทำให้มีปัญหาเรื่องวินัย มีผู้เกรงว่าการปกครอง
เด็กในโรงเรียนแบบของมอนเตสซอรีจะไม่มีระเบียบในเรื่องวินัย คนโดยมากเข้าใจว่า
เด็กอยู่หนึ่ง ๆ จึงจะดี ถ้าเด็กชุกชนไม่อยู่สุขก็เพราะวินัยไม่ดี ความเห็นเช่นนี้มอนเตสซอรี
ไม่เห็นด้วย แต่กลับเห็นว่าทำให้เสรีภาพจึงจะดี ควรปล่อยให้ใช้ความว่องไวของ

คนตามธรรมชาติ แต่ให้รู้จักระเบียบด้วยความสมัครใจของตนเอง ได้ทำการทดสอบดู แล้วปรากฏว่าวินัยชนิดนี้ยอมมาเอง เช่น เด็กได้เรียนรู้วิธียกเก้าอี้ไม่ให้พังเพราะเคยยกพัง ๆ แล้วรู้สึกว่ายกไม่ให้พังไม่ได้จึงค่อย ๆ ยก ค่อย ๆ วางโดยไม่ให้อีกทีก็ มอนเตสซอรี ฝึกหัดจนกระทั่งให้รู้จักบังคับใจตนเอง เช่น การสำรวจของ เด็กก็ฝึกให้เกิดขึ้นด้วยการ "เล่นนิ่ง" สำหรับการเรียนหนังสือก็เหมือนกัน ครูไม่บังคับเลย แต่เกลี้ยกล่อมให้เด็กมีความสนใจ เมื่อเด็กมีความสนใจแล้วก็ยอมอยู่ในระเบียบ และครูจะควบคุมได้ดีโดยไม่ต้องฝืนใจเด็ก

อิสร ภาพอีกอย่างหนึ่งคือ อิสระที่จะไม่ต้องอาศัยผู้อื่นปรนนิบัติ และฝึกหัดให้รู้จักปฏิบัติตนในทางดำเนินชีวิตโดยปกติ มอนเตสซอรีก็พยายามบำรุงเป็นอันมาก เช่น ฝึกหัดให้เด็กแต่งตัวเอง ทำความสะอาดเอง และทำความสะอาดห้องเรียน หักเสิร์ฟโต๊ะโดยกิริยาสุภาพโดยยกอาหารมาตั้งและป้อนตัวเอง หัดให้รู้จักเลื่อนเก้าอี้ไม่ให้พัง เป็นต้น วิธีหัดให้เด็กแต่งตัวเองนั้นก็ฝึกด้วยการเล่น เครื่องเล่นมีมากมายหลายอย่าง เช่น อย่างหนึ่งนั้นทำเป็นกรอบไม้รูปสี่เหลี่ยม ซึ่งผ่าขนาดสะกิดอย่างเล็ก แต่ตรงกลางสะกิดนั้นตัดผ่าให้ขาดจากกันแล้วติดกระดาษเป็นแถบตลอดรอยผ่าข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งเจาะรั้งมุมไว้ให้ตรงกัน มอนเตสซอรีสอนให้เด็กเล่นใส่กระดาษแข่งกันว่าใครจะใส่ได้เร็วกว่ากัน ที่รอยผ่าในสะกิดนั้นวางที่ก็ติดกับนิ้วสองแถวให้เด็กแข่งกันผูก การฝึกเช่นนี้เด็กจะแต่งตัวเองได้โดยไม่รู้สึกตัว เริ่มด้วยใส่กระดาษเสีย เมื่อแต่งตัวเองเป็นแล้วเด็กก็อยากจะทำของตนเอง ถึงผู้ใหญ่จะทำให้ก็ไม่ค่อยชอบ และเด็กจะรู้จักแก้มง่าข้าวของ เช่น หวี กระจกของตนเอง ไม่ทิ้งขว้างเลย ถ้าผู้ใหญ่หิวแฉ่งตัวให้เสมอเด็กก็จะไม่กังวลในเรื่องเก็บ และจะคอยแต่ให้ผู้อื่นทำให้จนเคยชินไป เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะมีภารกิจให้หัดคิดทำสวนดอกไม้ กล้วยไม้ เลี้ยง และหัดให้ทำอะไรที่ยาก เป็นลำดับ

นอกจากนี้ มอนเตสซอรี ยังมีการช่วยบำรุงความเจริญทางร่างกาย คือ หัดให้เดิน พุด และหายใจใหญ่กว่าวิธีช่วย เด็กธรรมดาที่ปล่อยให้อิสรภาพเต็มที่ คอยควบคุมเป็นพิเศษเฉพาะผู้ล่าหลังหรือผิดปกติ ตามธรรมชาติของเด็กต้องการอย่างไร มอนเตสซอรี จะบำรุงให้ทุกอย่าง คิด คิดหาหนทางให้ธรรมชาติปรากฏตัวออกมา ในการนี้ได้จัดหาเครื่อง

มือไว้เป็นอันมากในโรงเรียนอนุบาล นอกจากเครื่องเล่นธรรมดาแล้วยังมีบันไดเตี้ย ๆ มีทางขึ้นลงทั้งสองข้างไว้ให้ เด็กหัดขึ้นแล้วเลยลงไม่ต้องกด มีบันไดเชือกสำหรับให้ เด็กหัดปีน และมีเครื่องห้อย โหนเล่นสำหรับเด็กเล็ก ของเหล่านี้มีไว้ให้เด็กเล่นเอง เพื่อให้ร่างกายเจริญทุก ๆ ทาง และเครื่องเล่นเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องมือสำหรับฝึกเด็ก เพื่อชีวิตในภายหน้าทั้งสิ้น นอกจากนี้มอนเตสซอรีชอบจัดให้เด็กเข้าแถวกับ เดินไปตาม เส้นที่ขีดไว้และร้อง เพลง เป็นการฝึกหัดให้การหายใจสะดวกขึ้นอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง เพื่อหัดให้เด็กรู้จัก เดินตรงแถว ให้ได้รับความสนุกสนานกิน เดินและร้อง เพลง ได้ด้วย

มอนเตสซอรี เห็นว่า ถ้าไม่ฝึกประสาทเสียตั้งแต่เล็ก ๆ ชีวิตทางปัญญาจะพิการ หรือเจริญไม่เต็มที่ จึงหัดให้มีการฝึกหัดเสมอ เช่นฝึกหัดให้รู้จักสี โดย

- หัดให้รู้จักชื่อจากสี เช่น บอกเด็กว่า "นี่แดง" "นั่นเขียว"
- หัดให้รู้จักสีจากชื่อ เช่น ดึงเด็กว่า "หยิบแดงมา" "หยิบเขียวมา"
- หัดให้จำได้ทั้งสีและชื่อ เช่น ถามเด็กว่า "นี่อะไร" ถ้าเด็กจำได้จะตอบถูก

ว่า "แดง" หรือ "เขียว"

ดังกล่าวแล้วเป็นต้น นอกจากนั้นยังบำรุงปัญญาโดยหัดให้ลำดับของให้ถูกต้อง โดยมี กระจกแข็งทาสีเดียวกันเป็นชุด ๆ ละ ๘ อันกับ เช่นชุดสีเขียว ก็มี ๘ แผ่น ความเข้ม ของสีไม่ซ้ำกันเลย จะมีตั้งแต่เขียวอ่อนที่สุดไปจนถึงสีแก่ที่สุด หัดให้เด็กเรียง กระจกสี นั้นให้ถูกลำดับความอ่อนแก่ของสี การสอนเลขจะสอนให้นับลูกปัดเป็นสาย ๆ และหัดให้ รู้จักสัมผัสและสังเกตุ เช่นปิดตาแล้วให้จับของซึ่งถ้าเห็นก็เห็นได้ง่าย ๆ แล้วถามว่าของที่จับนั้นรูปร่าง เป็นอย่างไร แบนหรือกลม สามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม เป็นต้น วิธีหัดให้เด็ก รู้จักทำตามคำสั่ง มอนเตสซอรี ก็หัดให้โดยให้เด็กเห็นแบบอย่าง ไม่สั่งบังคับว่าให้ทำตาม วิธีนี้ถือกันในเรื่อง อนุบาลมอนเตสซอรี ครูที่อาวุโสหน่อยยอมทำตามคำสั่งผู้ใหญ่โดยเข้ม ขึ้นเสมอ ไม่ขัดขึ้นหรือขัดขวางเลย เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างนั้น เอง ๆ ก็อบรมตัวเอง ให้รู้จักทำตามคำสั่งได้โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการฝืนใจ ก็จริง เด็กออกจากวิธีทำตามคำสั่งแต่ เฉพาะร่างกายให้ไปสู่วิธีใช้ความรู้สึกนึกคิดเป็น เครื่องนำการกระทำของร่างกาย

การอนุบาลทารกตามวิธีดังกล่าวมาแล้วนี้มีประโยชน์เป็นอันมาก ต่อการอบรมให้เด็กมี "นิสัยดี" แก่เด็กก่อนอายุถึงวัยที่จะเข้าโรงเรียนธรรมดา การอบรมเด็กเล็กนี้ในเรื่อง "สถานที่" สำคัญมาก เพราะสถานที่ที่ดีจะจูงใจเด็กให้เห็นความดีงาม เพื่อให้เด็กได้อยู่อย่างสบายได้เล่นและได้ออกกำลังกายโดยอิสระ วิธีจัดการอนุบาลทารกก็ควรรับเด็กตั้งแต่อายุ ๓ ถึง ๗ ขวบ ให้เล่นให้กิน ให้นอนกลางวัน และฝึกหัดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว และเก็บเงินค่าอบรมตามอัตรา

การอนุบาลทารกในประเทศญี่ปุ่น^{๑๐}

เด็ก-เด็ก เป็นปัญหายิ่งใหญ่สำคัญซึ่งบรรดาชาวญี่ปุ่นสนใจ และพยายามทุกทางที่จะทะนุบำรุงและสร้าง เด็กให้เป็นพลเมืองดี เขาถือว่าการให้การศึกษาแก่พลเมืองนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็กขึ้นไป การที่จะอบรมให้ประชาชนมีนิสัยจิตใจและวัฒนธรรมไปในแนวใด ก็ต้องเริ่มตั้งแต่เมื่อยังเป็นเด็กเล็ก ๆ อยู่ เพราะ เป็นระยะของการสร้างรากฐานซึ่งจะยังทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่เด็ก ด้วยเหตุนี้เองการอนุบาลทารกในประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลรับจัดทำ โดยทุ่มเทกำลังทรัพย์ในการก่อสร้างปรับปรุง ทำให้กิจการอนุบาลแพร่หลายอย่างรวดเร็ว

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประเทศอเมริกา การศึกษาของญี่ปุ่นบางแขนงจึงดำเนินตามแบบอเมริกา ทั้งพวกมิชชันนารีอเมริกันได้เข้ามาเผยแพร่วิทยาศาสตร์และการศึกษาในญี่ปุ่น โดยการช่วยจัดตั้ง โรงเรียนอนุบาลและสถานเลี้ยงเด็ก กิจการอนุบาลในญี่ปุ่นจึงอยู่ในแนวเดียวกับอเมริกา รัฐบาลและประชาชนได้ร่วมมือกันในการที่จะส่งเสริมการศึกษาของเด็กเล็ก ๆ โรงเรียนเด็กเล็กจึงเจริญได้รวดเร็ว

^{๑๐}เบญจมา เสงมลิ (ตุงคะสิริ), "การอนุบาลทารกในประเทศญี่ปุ่น," วิทยาสาร, ๑๐, ๑๑ (กุมภาพันธ์-มีนาคม, ๒๔๘๖), ๓-๖, ๑๐-๑๒.

และแพร่หลายไปทั่วเกาะญี่ปุ่น จากการสำรวจก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เฉพาะในเกาะญี่ปุ่น มีโรงเรียนอนุบาลประมาณ ๒,๐๐๐ โรงเรียน ซึ่งเป็นของรัฐบาลและเอกชน แทนทุกหมู่บ้านจะมีโรงเรียนอนุบาลตั้งอยู่ ส่วนมากเป็นของเอกชนจัดทำ

การอนุบาลทารกในประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวเข้าสู่ความเจริญด้วยเหตุเหล่านี้คือ

๑. รัฐบาลและประชาชนได้เล็งเห็นว่าการศึกษาระดับแรกของเด็ก ในระยะที่เด็กกำลังเจริญทั้งทางร่างกายและจิตใจนั้นเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเวลาที่จะอบรมและส่งเสริมนิสัยความรู้ความสามารถให้เด็กได้ง่าย

๒. ในเรื่องการปลูกฝังจิตใจ เฉพาะการรักชาติแล้ว โรงเรียนอนุบาลทารกเป็นสถานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นโรงเรียนแรกที่เด็กได้เหยียบย่างเข้ามา ในขณะที่สมองและจิตใจกำลังเจริญ เมื่อเด็กได้รับสิ่งใด สิ่งนั้นจะฝังแน่นในดวงความคิดความจำ

๓. ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมมาก โรงงานมีทั่วทุกหนทุกแห่ง และโรงงานเหล่านี้ต้องการจำนวนคนมากทั้งหญิงและชาย หญิงส่วนมากที่เขาเป็นกรรมกรในโรงงาน หรือหญิงที่รับจ้างทำงานตามบ้านและห้างร้านต่าง ๆ หรือหญิงที่ทำการค้าขายเองไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงและอบรมบุตรของตน จึงเป็นการจำเป็นที่ต้องส่งบุตรเข้าโรงเรียนอนุบาลทารก เพื่อให้ได้รับการเลี้ยงดูและอบรมอย่างดี

เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นไปของประเทศและความต้องการของประชาชน การศึกษาแบบอนุบาลทารกของประเทศญี่ปุ่นได้จัดเป็นชั้น ๆ ดังนี้คือ

๑. โรงเรียนเลี้ยงเด็ก
๒. โรงเรียนบริบาลทารก
๓. โรงเรียนอนุบาลทารก
๔. โรงเรียนฝึกครูอนุบาล

โรงเรียนเลี้ยงเด็ก เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กเล็ก ๆ แบบหนึ่ง ซึ่งรับเลี้ยงเด็กเล็กอายุตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๒ ขวบ สถานที่เหล่านี้ตั้งขึ้นเป็นการกุศลเพื่อช่วยเหลือมารดาที่ยากจน ผู้รับจ้างทำงานในโรงงาน หรือทำมาหาเลี้ยงชีพส่วนตัว โดยมากเป็นของ

หน่วยของการสงเคราะห์มารดาและเด็กจัดตั้งขึ้น หรือโดยทุนของโรงงานใหญ่ ๆ จัดทำ เพื่อช่วยเหลือกรรมกรของตน โรงเลี้ยงเด็กนี้จะเก็บเงินค่าบำรุงเล็กน้อย

โรงเลี้ยงเด็กเหล่านี้ ส่วนมากตั้งอยู่ในชุมชน และไม่ไกลจากโรงเรียนนัก เพื่อความสะดวกในการเดินทางของบิดามารดาที่จะนำเด็กมาส่ง และใกล้กับที่ทำงานของ บิดามารดาคด้วย โรงเลี้ยงเด็กสร้างเป็นตึกชั้นเดียว มีห้องนอนใหญ่ ๒ ห้อง สำหรับเด็ก อายุ ๖ เดือน ถึง ๑ ปี ห้องหนึ่ง ภายในห้องนอนมีเตียงนอนเตี้ย ๆ มีที่กันโดยรอบ เพื่อกันเด็กตก เด็กอายุ ๖ เดือน ถึง ๑ ขวบ นี้ ส่วนมากเล่นอยู่ในห้องนอน โดยครู และพี่เลี้ยงหาเครื่องเล่นมาให้เล่น เด็กจะนั่งเล่นเครื่องเล่นอยู่คนเดียว เพราะเด็ก อายุยังน้อยอยู่ ไม่รู้จักจะเล่นด้วยกัน เฉพาะห้องนอนเด็กอนันนี้ ประตูหน้าต่างมิดชิดลวด ตาข่าย เฉพาะครูกับพยาบาลเท่านั้นที่เข้าไปในห้องนอนได้ และถ้าผู้ใดจะเข้าไปดูเด็ก ต้องขออนุญาตจากครูใหญ่เสียก่อน ผู้ที่เข้าไปต้องล้างมือให้สะอาดควยกอนเขา เนื่องจากเมื่อเข้าไปในห้องเด็กแล้วผู้ใหญ่ผู้ที่จับต้องเด็กไม่ได้ ห้องนอนเด็กอายุ ๑ ขวบ ถึง ๒ ขวบ ห้องหนึ่ง มีเตียงนอนเด็กขนาดเล็ก ห้องอาหาร มีโต๊ะอาหารยาวและ ม้านั่งยาวเล็กและเตี้ย ขนาดเล็กอายุ ๑ ขวบ ถึง ๒ ขวบ นั่งได้สบาย ห้องเล่นรอบห้อง เป็นชั้นเตี้ยวางเครื่องเล่นสีสดชนิดที่ไม่เป็นอันตราย และเหมาะสำหรับเด็กเล็ก เช่น ตุ๊กตาหรืออย่าง ลูกบอลสี รถลากเล็ก ๆ ตุ๊กตาหุ่น รูปสัตว์แปลก มีหีบเสียงและเปียโน อยู่คานหนึ่ง เพื่อครูจะไ้เล่นให้เด็กฟังบางเวลา ห้องพยาบาลมีตู้ยาและเตียงสำหรับ เด็กพัก เมื่อนางพยาบาลสังเกตเห็นว่าเด็กไม่สบาย ก็แยกเด็กป่วยให้มาอยู่ในห้อง พยาบาล ห้องนี้มีอ่างน้ำสำหรับเด็กที่ล้างมือเล็ก ๆ ซึ่งครูจะเป็นผู้ฝึกหัดให้เด็กที่เดิน ไ้ล้างมือหลังจากเข้าห้องส้วมแล้ว หรือเมื่อเล่นของเล่นแล้ว ห้องส้วมมีพอกับจำนวน เด็ก ห้องครัวสำหรับประกอบอาหาร ห้องรับแขก ห้องพักครู และมีสนามสำหรับเด็กเล่น เพื่อให้เด็กออกมาเดินเล่นไ้รับแสงแดดในตอนเช้า

ก่อน ๘.๐๐ น. เวลาเช้าแม่ของเด็กเล็ก ๆ เหล่านี้จะนำลูกของตนมาส่งและ จะมารับกลับเมื่อเวลาเย็นภายหลังเลิกงานแล้ว เด็กเหล่านี้แบ่งออกเป็นพวก ๆ ตามอายุ

ของคนที่เขายังเดินไม่ได้อายุต่ำกว่าขวบ จนถึง ๖ เดือน อยู่พวกหนึ่ง เด็กเหล่านี้ทางโรงเรียนเป็นผู้หามาให้รับประทาน หรือมารดาจะมาส่งนมด้วยก็ได้ หักให้กินและนอนเป็นเวลา เด็กเหล่านี้ทำอะไรให้ตนเองไม่ได้ ต้องมีพี่เลี้ยงคอยดูแล ส่วนเด็กที่มีอายุตั้งแต่ขวบขึ้นไปจนถึง ๒ ขวบ อยู่อีกพวกหนึ่ง เด็กขนาดนี้กำลังพูด หัดเดินและพอจะทำอะไรได้บ้างแล้ว ครูก็จะสอนให้พูดคำง่าย ๆ ให้จำเครื่องใช้และสิ่งของที่อยู่ใกล้ ๆ หักให้รับประทานอาหารด้วยตนเอง รู้จักเข้าแถว กิน-นอน-เล่นเป็นเวลา สำหรับการเลี้ยงเด็กภายในโรงเรียนแบบนี้ ต้องเปลืองคนเลี้ยงดูมาก คนเลี้ยงคนหนึ่งดูแลเด็กไม่เกิน ๑๐ คน และผู้ที่ทำงานในโรงเรียนเลี้ยงเด็ก คือครูที่สำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลและนางพยาบาล

โรงเรียนบริบาลทารก เป็นโรงเรียนเด็กเล็กอายุตั้งแต่ ๒ ขวบ ถึง ๔ ขวบ โรงเรียนแบบนี้มักจะตั้งอยู่ตามหมู่บ้านที่มีโรงงาน เพื่อช่วยมารดาที่ยากจนซึ่งรับจ้างทำงานในโรงงานหรือหาเลี้ยงชีพ ส่วนโรงงานบางแห่งที่มีกรรมกรหญิงมาก อาจจัดตั้งโรงเรียนบริบาลทารกขึ้นในบริเวณโรงงานนั้น เวลาแม่มาทำงานก็นำลูกมาด้วย เมื่อส่งลูกเข้าโรงเรียนแล้วก็นำไปทำงานตามหน้าที่ และเมื่อเลิกงานก็พาลูกกลับบ้านพร้อมกันทีเดียว นี่เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้โรงงานได้ผลงานเต็มที่ เพราะหญิงเหล่านี้ไม่ต้องห่วงถึงลูกในเรื่องการเลี้ยงดูและอบรมระหว่างที่ตนได้ทำงานเพื่อหางานเลี้ยงครอบครัวอีกแรงหนึ่ง โรงเรียนบริบาลทารกเหล่านี้จัดตั้งขึ้นโดยทุนของเอกชนและองค์การต่าง ๆ โรงเรียนจะเก็บค่าบำรุงเพียงเล็กน้อย

อาคารโรงเรียนแบบนี้ส่วนมากเป็นตึกชั้นเดียว ประกอบด้วยห้องต่าง ๆ ชาติอ่อน เช่น สีฟ้าอ่อน เขียวอ่อน ชมพูอ่อน ห้องนอนกว้าง มีเตียงผ้าใบขนาดเล็กตั้งเรียงเป็นแถว ห้องเล่นมีขนาดกว้างใหญ่พอที่จะใช้เป็นห้องเรียนและห้องรับประทานอาหารได้โดยรอบห้อง มีชั้นเตี้ยบรรจุเครื่องเล่นสีสด ที่ผนังมีภาพแบบโปสเตอร์เกี่ยวกับเด็กคิดไว้ เปียโนตั้งอยู่มุมหนึ่ง ห้องพยาบาลมีตู้ยา เครื่องใช้ในการพยาบาลและเตียงห้องน้ำที่อาบน้ำสำหรับเด็ก ปกติเด็กอาบน้ำมาจากบ้าน เพราะในประเทศหนาวเด็กไม่

ได้อาบน้ำหลายครั้งเหมือนในประเทศอื่น และทางโรงเรียนก็ไม่ไ้ให้เด็กอาบน้ำที่โรงเรียน เว้นแต่เด็กนั้นเล่นจนสกปรกมอมแมม หรือเด็กที่ทางบ้านดูแลไม่เรียบร้อย และมีที่ล้างมือเล็ก ๆ ซึ่งครูจะเป็นผู้ทำให้เด็กรู้จักล้างมือ ล้างหน้า และสีฟัน ห่องสวม ห่องครีว ห่องพักครู ห่องรับแขก ห่องพัสดุ ห่องโถงสำหรับเก็บเสื้อคลุม หมวก และรองเท้าของเด็ก เนื่องจากภายในโรงเรียนมีความอบอุ่นพอ เด็กไม่ต้องสวมเสื้อคลุม และมีรองเท้าทำให้เด็กเปลี่ยนด้วย เด็กจะวิ่งเล่นบนโรงเรียนโดยไม่ทำให้พื้นสกปรกและมีเสียงดัง

โต๊ะเก้าอี้และเครื่องใช้ภายในโรงเรียน มีขนาดเล็กและน้ำหนักเบาพอที่เด็กจะยกเคลื่อนที่ไ้ได้ด้วยตนเอง ในบริเวณสนามมีเครื่องเล่นกลางแจ้งขนาดเล็กสำหรับเด็ก เช่น ซิงช้า รวไว้ สะพานลื่น กระจาดหก บ่อทราย เป็นต้น

เวลาเช้าก่อนไปทำงาน บิคารมารดาจะนำบุตรเล็ก ๆ มามอบให้ครูพร้อมด้วยรายงานถึงกิจประจำวันของบุตรด้วย ในฤดูร้อนโรงเรียนบริหารลาทาร์กจะเปิดทำการสอนตั้งแต่ ๘.๐๐ น. และเลิก ๑๕.๐๐ น. แต่ในฤดูหนาว ลดจำนวนชั่วโมงไปหนึ่งชั่วโมง คือแทนที่จะเข้าเรียนเวลา ๘.๐๐ น. แต่เลื่อนไปเป็นเวลา ๘.๐๐ น. แทน ส่วนเวลาเลิกเรียนเท่าเดิม

อายุของเด็กวัยนี้คือ ๒ ขวบ ถึง ๔ ขวบ ตามปกติเด็กเดินไ้แล้ว สามารถทำอะไรไ้ พูไ้ และเข้าใจคำพูดประโยคสั้น ๆ และง่าย ๆ ไ้ ฉะนั้นโรงเรียนชนิดนี้จึงเป็นการสอนความรู้เบื้องต้นและฝึกหัดอบรมนิสัยให้แกเด็กไ้ เป็นต้นว่าเด็กจะต้องรู้จักระเบียบต่าง ๆ เช่น การเข้าแถว การกินอาหาร การล้างมือ การถ่ายเป็นเวลา การนอนตอนบ่าย การเล่นรวมกัน สอนให้รู้จักฟังคนตรี ร้องเพลง ทำท่าทางต่าง ๆ ประกอบเนื้อเพลง และเสียงคนตรี เพื่อให้รู้จักถึงความหมายของบทเพลงที่ยิ่งขึ้น การเล่านิทานให้เด็กรุ่นนี้ฟังก็เป็นการสอนในเรื่องภาษาและความรู้ทั่วไป ตลอดจนจนทำการฝีมือง่าย ๆ พับ ประดาษ วาดเขียน และระบายสีด้วยดินสอ เล่นเครื่องเล่นและเกมส์ที่ฝึกประสาทและสอนให้ช่วยตัวเองด้วย ล้วนเป็นการปลูกฝังอุปนิสัยใจคอในอนาคคทั้งสิ้น

สำหรับโรงเรียนแบบนี้ครูคนหนึ่งสอนนักเรียนขนาดนี้ได้ ๑๐ คน ถึง ๑๕ คน เป็นอย่างมาก เพื่อรักษาผลให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

โรงเรียนอนุบาลทารก เป็นโรงเรียนเด็กเล็กที่รับสอนตั้งแต่อายุ ๔ ขวบ ถึง ๖ ขวบ มีอยู่ ๒ ชนิด คือ โรงเรียนอนุบาลทารกเปิดเต็มวันแบบหนึ่ง กับชนิดเปิดครึ่งวัน ส่วนมากเป็นโรงเรียนแบบเปิดครึ่งวัน เริ่มตั้งแต่ ๒ โมงเช้า และเลิกเที่ยง (เฉพาะหนารอน) ส่วนตอนบ่ายผู้ปกครองรับตัวไปนอนที่บ้าน สำหรับโรงเรียนแบบนี้เก็บค่าบำรุงไม่เท่ากัน ถ้าเป็นโรงเรียนของรัฐบาลและองค์การกุศลก็เก็บค่าบำรุงถูก ส่วนที่เป็นของเอกชนนั้นก็แล้วแต่ค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนมีโรงอาหารมากก็ต้องเสียค่าบำรุงแพงหน่อย

โรงเรียนอนุบาลทารกสร้างเป็นตึกชั้นเดียว มีห้องเรียนขนาดโลกทำสี่อัน หนึ่งนักเรียนประมาณ ๒๐ คน หลายห้อง ตามห้องเหล่านี้มีฝาเลื่อนไขเปิดปิดคอกถึงกัน ไต่ตลอด ที่ผนังห้องเรียนติดกระดานดำยาวตลอดห้อง สำหรับให้นักเรียนเขียนภาพเล่น ห้องเล่นกว้างใหญ่ ไขเป็นห้องประชุมและห้องรับประทานอาหารไคควย ตามปกติเมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร เด็กอนุบาลจะจัดโต๊ะอาหารเอง เขาจะช่วยกันวางโต๊ะเป็นรูปต่าง ๆ นำเก้าอี้มาเรียง ปูโต๊ะอาหาร หากดอกไม้มาประดับโต๊ะ ตลอดจนวางภาชนะ ในการรับประทานอาหาร ซึ่งเด็กจะรู้สึกสนุก คุยเป็นเรื่องเล่น ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ จึงจัดทำภายในห้องเล่นของเด็ก รอบห้องเล่นมีชั้นเตี้ยบรรจุเครื่องเล่นสี่สคชนิดต่าง ๆ เช่น บล็อก ตุ๊กตา เครื่องใช้จำลอง มีหม้อข้าว หม้อแกง หุ่นสัตว์ ยวดยานจำลอง เครื่องเล่นที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ฯลฯ มีเปียโนตั้งอยู่คานหนึ่ง ห้องสมุดและห้องพิพิชภัณฑ์ มีตู้เตี้ยรอบห้องใส่หนังสือ ภาพสี่สค และเก็บของซึ่งนักเรียนนำมาให้โรงเรียน หรือโรงเรียนจัดทำเอง เช่น หอยต่าง ๆ แร่ ตุ๊กตาแต่งตัวแสดงชาติ ชงชาติประเภทต่าง ๆ สัตว์จำลอง ตรงกลางเป็นหมู่โต๊ะ เก้าอี้เล็ก ๆ หลายหมู่ สำหรับเด็กนั่งดูหนังสือภาพ ห้องพยาบาลมีตู้ยา และเตียงพยาบาล ห้องสวมอยู่ใกล้ ๆ มีที่ล้างมือเล็กๆ เรียงเป็นแถว และที่แขวนผ้าเช็ดมือ ห้องสำหรับประกอบอาหาร ห้องพัสดุ ห้องหักครู

ห้องรับแขก ห้องโถง ไม้เสื่อคลุมและรองเท้า ตามห้องเหล่านี้ทาสีต่าง ๆ กัน เป็น
 จำพวกสีที่ให้แสงสว่างและเย็นตา ถ้าเป็นโรงเรียนอนุบาลทารกเปิดเต็มวัน ก็สร้าง
 ห้องนอนและห้องน้ำเพิ่มด้วย บางโรงเรียนสร้างเป็นตึกสองชั้น ห้องนอนอยู่ชั้นบนมี
 บันไดขึ้นไป เพราะถือว่าตามบ้านที่เด็กอยู่นั้นมีบันไดสำหรับขึ้นลง ฉะนั้นเด็กควรหัด
 ขึ้นลงบันไดด้วย แต่บันไดโรงเรียนอนุบาลนั้นชั้นถี่ และมีที่พักระหว่างบันได เพื่อเหมาะ
 กับขาสั้น ๆ ของเด็ก และพักหยุดไคระหว่างทางขึ้นลง ตัวโรงเรียนมีเฉลียงกว้างยาว
 พอที่เด็กจะวิ่งเล่นไคสบาย ในวันที่อากาศไม่ดีหรือฝนตก ครูไม่ปล่อยให้เด็กลงสนาม เด็ก
 จะไคเล่นอยู่ที่เฉลียง และเครื่องเล่นกลางแจ้งของโรงเรียนทำแบบเคลื่อนที่ไคด้วย
 ซึ่งอาจจะยกขึ้นมาให้เด็กเล่นกันบนเฉลียงไค

โต๊ะเก้าอี้และเครื่องใช้ในโรงเรียนอนุบาลทารกมีขนาดเล็กและน้ำหนักเบา
 เพื่อให้เด็กอนุบาลยกเคลื่อนที่ไค เช่นเดียวกับของในโรงเรียนบริบาลทารก แต่มีขนาดไค
 พอเหมาะกับความสูงของเด็กอายุ ๔ ถึง ๖ ขวบ บริเวณโรงเรียนอนุบาลทารกมีสนามสำหรับ
 เด็กเล่นและมีเครื่องเล่นกลางแจ้งด้วย

เด็กอายุ ๔ ถึง ๖ ขวบ ที่เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลทารก เป็นวัยที่ร่างกาย
 และจิตใจกำลังเจริญเต็มที่ และเป็นระยะที่จะเปลี่ยนจากเด็กอ่อนที่เดินและวิ่งไคคล่อง
 แคลว จับทำอะไรไคถนัด มาเป็นเด็กที่สามารถวิ่งไค กระโดดไค จับทำอะไรไคสะควก
 ทั้งเป็นเด็กที่จะช่วยตัวเองไคแล้ว ทางโรงเรียนจึงจัดให้ช่วยตัวเองไคมากที่สุด และ
 มีวิธีสอนแนวเกี่ยวกับการสอนในโรงเรียนบริบาลทารก แต่เพิ่มความรู้ไคมากขึ้น หัดให้
 รู้จักระเบียบของการเล่น การปฏิบัติตนในขณะรวมหมู่ ระเบียบในห้องประชุม ระเบียบ
 การเข้าแถว การรับประทานอาหาร การพักผ่อน การใช้ห้องน้ำ การเข้าห้องเรียน
 การใช้เวลาในห้องสมุดและห้องเล่น ทั้งอบรมให้มีความรู้ในธรรมชาติวิทยา สุขศึกษา
 ความรู้รอบตัวเบื้องต้น ศิลปกรรมและมรรยาท ตลอดจนการทำฝีมือ หัดวาดเขียน ร้อง-
 เพลง ทำท่าประกอบดนตรี สามารถเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ ไค หัดให้ช่วยตัวเองไค
 การทำกิจประจำวัน และรู้จักจะช่วยผู้อื่นไคด้วยระยะเวลาเรียนไคมากขึ้น เช่นเด็ก ๒

ถึง ๔ ขวบ พังนิทานขนาด ๑๐ นาที แต่เด็ก ๔ ถึง ๖ ขวบ ให้ฟังได้ถึง ๑๕ นาที ครู
คนหนึ่งสอนนักเรียนอนุบาลตั้งแต่ ๑๕ ถึง ๒๐ คน เป็นอย่างมาก

เด็กเหล่านี้จะเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลทารก ๒ ปี เด็กจะแบ่งกันเรียนเป็น
หมู่ ๆ ตามอายุ ในปีแรกเด็กจะเข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ ๑ พอปีที่ ๒ ก็เลื่อนไปอยู่
ชั้นอนุบาลปีที่ ๒ เมื่อจบชั้นอนุบาลปีที่ ๒ แล้ว เด็กเหล่านี้ก็เข้าโรงเรียนประถมศึกษา
ต่อไป

โรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาล เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูเฉพาะวิชาการศึกษาเด็กเล็ก
มีทั้งของรัฐบาลและของเอกชนจัดตั้ง รับนักเรียนซึ่งสำเร็จจากโรงเรียนมัธยมชั้นสูงเข้า
รับการอบรมไม่จำกัดอายุ บางโรงเรียนยอมให้ผู้ที่แต่งงานแล้วและมีประกาศนียบัตร
มัธยมชั้นสูงเข้ารับการอบรมได้ เพราะในประเทศนี้ผู้ถือว่าการอบรมครูอนุบาลนั้น ไม่
จำเป็นว่าผู้ที่อบรมสำเร็จแล้วจะออกไปเป็นครูอนุบาลเท่านั้น เขาเห็นว่าแม่ของลูกทุกคน
ควรจะรู้เรื่องการอนุบาลทารกได้ก็เหมือนกัน และผู้ที่สำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครู
อนุบาลทารกก็จะต้องเป็นแม่ที่ดี ซึ่งจะอบรมลูกให้เป็นเด็กแข็งแรง ฉลาด มีจิตใจดี
และเป็นพลเมืองดีของชาติเมื่อโตขึ้น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเด็กนี้พวกแม่ ๆ ชาวญี่ปุ่น
ถือเป็นหน้าที่สำคัญยิ่ง

โรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลมีหลักสูตรเรียน ๒ ปี สำหรับโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาล
บางแห่ง เช่น โรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลแลมบัท ที่จังหวัดโอซากา และโรงเรียนฝึกหัดครู
อนุบาลโคโยเอวา ในกรุงโตเกียว มีชั้นพิเศษเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลที่เรียนจบ
หลักสูตร ๒ ปี แล้วเขาค้นคว้าในกิจการอนุบาลทารกและการจัดงานอนุบาลทารกอีก ๑ ปี

นักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลต้องมีร่างกายแข็งแรงจริง ๆ เพราะการเรียนและการ
ฝึกหัดงานของนักเรียนฝึกหัดครูนั้นใช้เวลามาก เหน็ดเหนื่อย และต้องอดทนอย่างยิ่ง สิ่ง
ที่เขาเรียนและปฏิบัติคือ

๑. ศิลปกรรมจรรยา
๒. จิตวิทยา

๓. การศึกษาเด็ก
๔. การศึกษาเกี่ยวกับมารดา
๕. สังคมวิทยา
๖. ชนบธรรมเนียมประเพณี
๗. วรรณคดีและการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
๘. นิทาน
๙. ชรรถมาติศึกษา
๑๐. สุขศึกษา
๑๑. หลักการศึกษาและประวัติการศึกษา
๑๒. ภาษาอังกฤษ
๑๓. การร้องเพลง การละเล่นและการเต้นรำ
๑๔. คนตรี
๑๕. การฝีมือ
๑๖. วาดเขียน

๑๗. คูงานและฝึกงาน โดยเฉพาะนักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลปีที่ ๑ ทุกสัปดาห์ โรงเรียนจะส่งไปฝึกงานตามสถานศึกษาที่ต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกันถึงวิธีดำเนินงานตลอดจนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ ในชั้นฝึกหัดครูอนุบาลปีที่ ๒ ออกฝึกหัดงานตามโรงเรียนบริหารทารกและโรงเรียนอนุบาลทารก และในปลายปีของการศึกษาของแคว้นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับกิจการอนุบาลหนึ่งเรื่อง สำหรับนักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลที่ต่อปีที่ ๓ ไม่มีการสอบไล่เป็นวิชา แต่ของแคว้นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการอนุบาลทารกเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตนสนใจและคนควาสงแก่คณะกรรมการสอบไล่

เนื่องจากประเทศไทยมีโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลแพร่หลาย ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนเด็กเล็กทุกแห่ง จึงเป็นผู้ที่สำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลทารกทุกคน ฉะนั้นโรงเรียนจึงมีการสอนและการอบรมเด็กอยู่ในแนวเดียวกัน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการก็ควบคุมได้สะดวก และปฏิบัติได้ตามนโยบายของชาติ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่รัฐบาลได้ส่งเสริมและทำนุบำรุงการศึกษาของเด็กเล็ก ๆ อย่างแรงกล้า โดยทุ่มเทศำเนินนโยบายให้เจริญภายในระยะเวลาไม่กี่ปี ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีพลเมืองเป็นคนออกทน แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถประกอบการทำงานอาชีพ รัก-ศิลป รู้จักเคารพกฎหมาย และรักชาติอย่างสูงสุดได้ ผลทั้งนี้ย่อมเนื่องมาจากการอนุบาลทารกเป็นเหตุแห่งรากฐานสำคัญยิ่ง

การอนุบาลศึกษาในประเทศไทย^{๑๑}

วัตถุประสงค์ของโรงเรียนอนุบาล

ตามแผนการศึกษาชาติไทย ได้กำหนดชั้นประถมศึกษาไว้ เรียกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ - ๕ - ๖ - ๗ แต่นักเรียนที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถ้าได้มีการเตรียม เพื่อเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มาบ้างก็จะทำให้การเรียนในชั้นประถมได้ผลดีขึ้น เนื่องจากเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดให้มีชั้นอนุบาลชั้นอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้ครบบริบูรณ์ ชั้นอนุบาลศึกษานี้ในโรงเรียนอนุบาลได้กำหนดไว้อย่างน้อย ๒ ปี เรียกว่าชั้นอนุบาลปีที่ ๑ และชั้นอนุบาลปีที่ ๒ ส่วนพวกที่อายุไม่ถึง ๔ ขวบ ได้จัดแยกให้เล่นเป็นพวกหนึ่งต่างหาก ก่อนที่จะสมควรให้เข้าเรียนในชั้นปีที่ ๑ ต่อไป การอนุบาลศึกษาถ้าจัดในโรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นชั้นเด็กเล็กเพียงชั้นเดียว

อนึ่งนักเรียนพวกนี้ โดยมากเป็นชั้นเล็กจริง ๆ มีอายุระหว่าง ๓^๒ ปี ถึง ๖^๒ ปี ยังไม่เคยทราบจากบิดามารดาหรือพี่เลี้ยง แมนม ตลอดจนบ้านอันเป็นสถานที่อยู่มากแต่เกิด และทั้งความตั้งใจที่จะเข้าเรียนด้วยก็ไม่มี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงให้สถานศึกษานี้มีเครื่องจูงใจ ซึ่งก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เช่น เครื่องเล่นในร่มและกลางแจ้ง เครื่องเล่นเรียนสนุก ๆ และเพื่อนฝูงชายหญิงรุ่นราวคราวเดียวกันจนติด

^{๑๑}กรมการฝึกหัดครู, เรื่องเคิม, หน้า ๑ - ๘.

และอยากไปโรงเรียน ส่วนการเรียนรู้ก็เรียนในทำนองเล่น ทำให้เด็กสนุกสนานอยู่กับ
การเรียนรู้และเรียนได้ผลสมความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายและวิธือบรม

โรงเรียนอนุบาลจัดขึ้นเพื่ออบรมกุลบุตรกุลธิดาระหว่างอายุ ๓ ปี ถึงเวลา
จะเข้าเรียนชั้นประถม

ความประสงค์ของการอบรมเด็กมีดังนี้คือ

๑. เพื่อเตรียมสภาพจิตใจของเด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป
หัดให้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเรียนและการเล่น ประดิษฐ์ของ อบรมให้เป็นคนช่างคิด
ช่างทำ ชยัน ไม่ขี้ขลาด และเป็นคนวางใจ กระจับกระจาง

๒. เพื่ออบรมเด็กให้เป็นคนมีความสังเกต มีไหวพริบ เฉลียวฉลาด คิดหา
เหตุผลให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง มีความพากเพียร พยายาม และอดทน ไม่จับจด

๓. เพื่ออบรมให้เป็นคนพึ่งตนเอง สามารถทำหรือปฏิบัติอะไรได้ด้วยตนเอง
เด็กในโรงเรียนอนุบาลนี้ จะต้องอบรมให้ช่วยตัวเองได้มากที่สุด เช่น หัดแต่งตัว ใส่เสื้อ
นุ่งกางเกง หวีผม รับประทานอาหารเอง ฯลฯ ทั้งจะต้องทำให้เป็นเวลาค่อย โดย
ไม่มีพี่เลี้ยงคอยตักเตือน หรือคอยรับทำให้ ครูเป็นแต่ผู้คอยดูแลควบคุมอยู่แต่ทาง ๆ
เท่านั้น

๔. เพื่อหัดมารยาทและศีลธรรม ทั้งในส่วนตัวและการปฏิบัติต่อสังคม หัด
มารยาทในการนั่ง นอน เดิน และรับประทานอาหาร ฯลฯ หัดให้เป็นคนสุภาพเรียบร้อย
ฝึกนิสัยให้เป็นคนมีศีลธรรมอันดี จิตใจเข้มแข็ง มีระเบียบ รักษาวินัย มีความสามัคคีซึ่งกัน
และกัน

๕. เพื่อปลูกฝังนิสัยทางสุขภาพอนามัย รู้จักระวังสุขภาพของตน เล่นและ
รับประทานอาหารเป็นเวลา รู้จักรักษาร่างกายให้สะอาดและแข็งแรงอยู่เสมอ

๖. เพื่ออบรมให้เป็นคนร่าเริงต่อชีวิต มีการสอนร้องเพลง และการเล่น
ที่สนุกสนาน ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นนักสู้ซึ่งเต็มไปด้วยความรื่นเริงเบิกบาน และคิดก้าวหน้า

เสมอ ในเรื่องอาหาร นอกจากครูจะได้แนะนำและอบรมให้รับประทานอาหารเป็นเวลาแล้ว โรงเรียนจะต้องปรุงอาหารใหญ่ก่อนามัยและเหมาะกับเด็กด้วย

การอบรมทุกอย่างไม่ว่าในเรื่องใด ๆ ให้อนุโลมเข้าหาชนบทรรมนิยมที่ดีของไทย ให้เหมาะกับวัฒนธรรมของชาติ และให้เหมาะกับสภาพของบ้านควย แต่จะต้องให้รู้จักปฏิบัติตนไปในทางที่ดีจนเคยชินเป็นนิสัย เพื่อนำเอาไปใช้ที่บ้าน

การสอนแบบอนุบาล ที่ได้กำหนดหลักสูตรไว้ ๒ ปี คือแบ่งเป็นอนุบาลปีที่ ๑ และชั้นอนุบาลปีที่ ๒ เด็กเพิ่งเข้ามาเรียนและยังเล็กมาก ต้องอบรมอย่างระมัดระวัง โดยให้มีการเล่นมากกว่าการเรียน แต่ในการเล่นนั้นได้แฝงการเรียนไว้ด้วย อนุบาลปีที่ ๒ เด็กพอจะคุ้นต่อหลักปฏิบัติตนประจำวันแล้ว ต่อไปจะต้องอบรมความรู้ให้มากขึ้น เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนในชั้นประถมต่อไป ในการสอนทุกวิชาครูหัดให้เด็กสังเกต ให้คิด มีการสนทนากัน และเล่านิทานประกอบ ต้องใช้วิธีสอน ให้ดึงดูดน้ำใจ ชวนให้เกิดความสนุกสนาน เรียนได้โดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะวิชาที่สอนต้องให้หนักไปในทางเล่น เช่น ขวนดูรูปภาพ เล่าและถามสิ่งที่เด็กได้ไปพบและเห็นมา สอบถามจากของจริง เพื่อให้สังเกต ฯลฯ ครูไม่ควรเล่าเรื่องตลอดเวลา และโดยเฉพาะเมื่อไม่มีสิ่งของหรือรูปภาพ มาให้นักเรียนได้มองเห็น

อัตราเวลาเรียนในชั้นอนุบาลนี้ มีการพักผ่อนมาก ระยะเวลาเรียนสั้น เพราะเด็กในวัยนี้ยังเล็กมาก ไม่ควรนั่งเรียนหรือทำอะไรมากเกินควร ต้องเปลี่ยนวิชาหรือการเล่นเสมอ ตามอารมณ์ของเด็ก

อัตราเวลาสำหรับโรงเรียนอนุบาล

วิชา	จำนวนชั่วโมงในรอบสัปดาห์	หมายเหตุ
หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	๑	
การเล่นเด็กชาวน	๒	
ภาษาไทย	๓	
เลขคณิต	๑	
ความรู้เรื่องเมืองไทย	๑/๒	
วาดเขียนและการฝีมือ	๒	
ขับร้อง	๒	
สุขศึกษา	๑	
การเล่นและการทำสวน	๓	
รวมเวลา	๑๖ ๑/๒	

หมายเหตุ การประชุมสวดมนต์ สรรเสริญพระบารมี ให้มีสัปดาห์ละครั้ง ในวันสุดท้ายของวันเรียนในสัปดาห์ และไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมง

ตารางสอนประจำวัน

- ๘.๐๐-๘.๑๕ น. เข้าแถวเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ ทรวจร่างกาย
- ๘.๑๕-๘.๓๐ น. ศีลธรรม สุขศึกษา ความรู้เรื่องเมืองไทย และความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ใช้เวลานิทานและภาพประกอบการสนทนา (วันหนึ่งสอนเฉพาะวิชาเดียว)

- ๘.๓๐-๘.๕๕ น. กูเลข นับ คิคเลข
- ๘.๕๕-๑๐.๐๐ น. วากเขียนี และการฝีมือ
- ๑๐.๐๐-๑๐.๑๕ น. ไปห้องน้ำ คิมนม หรือรับประทานผลไม้
- ๑๐.๑๕-๑๐.๕๕ น. พักนอน เล่นกลางแจ้ง ทำสวนครัว
- ๑๐.๕๕-๑๑.๐๐ น. สนทนาเพื่อฝึกภาษาไทย เล่นตัวอักษร และหัดผสม หักเขียน
หักปั้น หักคัดเป็นตัวอักษร
- ๑๑.๐๐-๑๑.๑๕ น. ร้องเพลง และการเล่นเบ็คเตล็ด การเล่นเกี่ยวกับฝึกเชาวัน
ฝึกการสังเกต ความจำ และประสาท
- ๑๑.๑๕-๑๑.๓๐ น. จัดโต๊ะอาหาร และที่นอน
- ๑๑.๓๐-๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหาร เสร็จแล้วเก็บโต๊ะ เข้าแถวเดินออกจากห้อง
อาหารไปล้างปากและมือ พัก
- ๑๒.๐๐-๑๔.๐๐ น. เตรียมตัวนอน ล้างมือและเท้า นอน
- ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. คินนอน อาบน้ำ เก็บตู้เสื้อผ้าและข้าวของ ตรวจสอบความเรียบร้อย
- ๑๔.๓๐-๑๔.๕๕ น. อาหารว่าง
- ๑๔.๕๐-๑๕.๐๐ น. ซักขงลง ทำความเคารพขง แล้วกลับบ้าน

หมายเหตุ เวลาในตารางสอนของโรงเรียนอนุบาลอาจเปลี่ยนแปลงได้ แล้วแต่ความ
สนใจของเด็ก และสิ่งแวดลอม วันไหนที่มีอากาศดีและแดดไม่จัด ครูอาจจะ
พานักเรียนออกไปเล่นหรือเรียนข้างนอก ตามใจครมไม่ การเลานีทานหรือ
การฝีมือก็อาจจะเปลี่ยนย้ายสถานที่ไปทำที่ระเบียงบ้าง กลางสนามบ้าง
พยายามทำให้เด็กราเวิง และสนุกสนาน ปลูกความพอใจให้เกิดขึ้นแก่เด็ก
อยู่เสมอ การสอนเลขคณิตควรมีของเล่นประกอบการสอน ให้เล่นของบ้าง
หัดทอนสตางค์ พิมพ์ชนบัตร หรือตัดรูปสตางค์ให้เล่นเทียมของจริง บวกและ
ลบสตางค์ เหลานั้นเป็นต้น

กิจกรรมประจำวันนอกตารางสอนมีดังนี้

๑. ก่อนเข้าเรียน เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียนตอนเช้า มีการตรวจร่างกายและ

เครื่องนุ่งห่ม ในการตรวจร่างกายนั้น มีการตรวจ หู ตา จมูก ปาก ฟัน เล็บ และ
ผิวหนัง ว่าได้ทำการรักษาความสะอาดเรียบร้อยดีแล้วหรือประการใด ถ้ามีบาดแผลก็ทำ
การรักษา ต่อจากนั้นมีการทำสวน รคน้ำคนไม้ และถูแอลกอฮอล์ล้าง

๒. เวลาเขาก่อนเข้าห้องเรียน นักเรียนทุกคนเขาแถวร้องเพลงชาติ ทำพิธี
ชักธงชาติขึ้นสู่เสา ทำความเคารพธง เวลา ๑๕.๐๐ น. ชักธงชาติลงจากเสา ทำ
ความเคารพ

๓. ในวันสุดท้ายของสัปดาห์เรียน มีการสวดมนต์และสรรเสริญพระบารมี

๔. ทุกวันก่อนกลับบ้าน ให้เด็กตรวจและจัดตู้เสื้อผ้า เก็บข้าวของของตนให้
เรียบร้อย

๕. เวลาเข้าเมื่อมาถึงโรงเรียน และเวลาเลิกให้เด็กกล่าวคำสวัสดิ์ แก่ครู
อาจารย์ ตลอดจนเพื่อนฝูงโดยทั่วกัน

๖. การที่จะทำอะไรก็ตาม หักให้เข้าแถวหรือเข้าคิวเสมอ

โรงเรียนอนุบาลควรจัดให้สะอาดและสวยงาม ในห้องเรียนมีดอกไม้ปักแจกัน
มีรูปภาพใส่กรอบซึ่งเปลี่ยนเสมอ ต้องหักให้นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาด เก็บข้าวของ
ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ขีดเขียนตามตู้ ฝาผนัง โต๊ะเรียน ให้สกปรกเลอะเทอะ
กระดานคำเขียนแล้วต้องลบให้สะอาด

ตามสนามหักให้สะอาด ปลูกดอกไม้สวย ๆ งาม ๆ เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่
เจริญตาแก่เด็กนักเรียน เป็นการอบรมความรู้สึกของนักเรียนไปในตัว

ทุกสิ่งทุกอย่างต้องหักให้เหมาะกับประเพณีที่ค้ำของไทย และให้เหมาะกับวัฒนธรรม
ของชาติ ต้องหักทำและปฏิบัติให้เป็นไปตามสิ่งที่เขานิยมกันทางบ้าน เพื่อนักเรียนจะได้นำ
ไปประพฤติทางบ้านได้

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกในจังหวัดพระนคร คือ โรง-
เรียนอนุบาลละอออุทิศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ และเมื่อได้แลเห็นแล้วว่าประชาชนเริ่มสนใจ
การศึกษาอนุบาล พวกกันส่งบุตรหลานมาเข้าโรงเรียน จึงได้ขยายเปิดโรงเรียนอนุบาลใน

ทางจังหวัดดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๔๕ เปิดที่จังหวัดนครราชสีมา ๑ โรง
- พ.ศ. ๒๔๔๖ เปิดที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดตาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดราชบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสงขลา จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรธานี รวม ๘ โรง
- พ.ศ. ๒๔๔๗ เปิดที่จังหวัดนครพนม และจังหวัดอุบลราชธานี รวม ๒ โรง
- พ.ศ. ๒๔๔๘ เปิดที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก
- พ.ศ. ๒๔๔๙ เปิดที่จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดระยอง รวม ๒ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๐ เปิดที่จังหวัดเชียงใหม่ ๑ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๑ เปิดที่จังหวัดนครนายก ๑ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๒ เปิดที่จังหวัดเลย และจังหวัดอุตรดิตถ์ รวมเป็น ๒ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๓ เปิดที่จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดจันทบุรี รวมเป็น ๓ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๔ เปิดที่จังหวัดตราด จังหวัดนครปฐม จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร และที่อำเภอบางมูลนาก (พิจิตร) จังหวัดแพร่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดยะลา จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดลำปาง จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา รวม ๑๓ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๕ เปิดที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดมหาสารคาม รวม ๕ โรง
- พ.ศ. ๒๔๕๖ เปิดที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดธนบุรี จังหวัดพังงา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดสมุทรปราการ รวม ๖ แห่ง
- พ.ศ. ๒๔๕๗ เปิดที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลำพูน จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอุทัยธานี รวม ๖ โรง
- พ.ศ. ๒๕๐๐ เปิดที่จังหวัดกันทรวิชัย และจังหวัดสุพรรณบุรี รวม ๒ โรง
- พ.ศ. ๒๕๐๑ เปิดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล รวม

	๔ โรง
พ.ศ. ๒๕๐๓	เปิดที่จังหวัดตรัง ๑ โรง
พ.ศ. ๒๕๐๕	เปิดที่จังหวัดสมุทรสาคร ๑ โรง
พ.ศ. ๒๕๐๖	เปิดที่จังหวัดสกลนคร ๑ โรง

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้นทั้งในจังหวัดพระนครและจังหวัดอื่น ๆ ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนราษฎร์ที่มีชั้นประถมศึกษาส่วนมากก็เปิดชั้นอนุบาลขึ้นในระยะแรก และดำเนินวิธีการจัดแบบโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ต่อมาเมื่อกรมการฝึกหัดครู ได้ผลิตครูอนุบาลออกมาหลายรุ่น และผู้ที่สำเร็จวิชาครูอนุบาลได้ออกไปจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล ในระยะหลังนี้ โรงเรียนอนุบาลได้เปิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นจากสถิติของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา

โรงเรียนอนุบาลของเอกชนทั่วราชอาณาจักร

พ.ศ. ๒๕๐๑	จำนวน	๑๖๓	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๒	จำนวน	๑๓๗	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๓	จำนวน	๑๗๓	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๔	จำนวน	๑๗๗	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๕	จำนวน	๒๒๕	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๖	จำนวน	๒๓๖	โรง
พ.ศ. ๒๕๐๗	จำนวน	๒๔๓	โรง

เนื่องจากกรมวิสามัญศึกษา ได้ปรับปรุงหลักสูตรชั้นประถมให้เหมาะสมกับเด็กโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศจึงได้ปรับปรุงประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล ให้สอดคล้องกับหลักสูตรของประถมศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ และได้แก้ไขปรับปรุงใหม่อีกในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยยึดถือเวลาเรียนตามหลักสูตรเดิม วิชาที่เรียนในชั้นอนุบาลมีดังนี้

๑. สุขศึกษา
๒. สังคมศึกษา

๓. ชรรถชาติศึกษา
๔. ภาษาไทย
๕. วัฒนธรรม
๖. ดึกประสาท
๗. ร้องเพลง และการแสดงท่าทางตามจังหวะ
๘. การเล่น
๙. ศิลปะ

การอนุบาลศึกษาในประเทศไทยจะก้าวหน้าไปไกลยิ่ง ถ้าประชาชนเข้าใจถึงความมุ่งหมายอันแท้จริงของการศึกษาชั้นอนุบาล ไม่ใช่ส่งบุตรหลานเข้ามาโรงเรียนเพื่อเรียนการอ่านและเขียนหนังสือประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็คือ ในการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของเอกชนขึ้น ครูใหญ่ของโรงเรียนนั้นควรเป็นผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล ทั้งครูที่ทำการสอนก็ควรจะได้รับ การอบรมวิชาอนุบาลมาพอสมควร มิฉะนั้นการศึกษาชั้นอนุบาลคงเป็นเพียงการเลี้ยงเด็กหรือการสอนเด็กให้อ่านเขียนหนังสือเป็นเท่านั้น

การฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๔๔ การอบรมครูอนุบาลได้เริ่มจัดขึ้นที่โรงเรียนอนุบาลระยองอุทิศ โดยเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประกาศนียบัตรประโยคครูประถม ใช้เวลาเรียน ๑ ปี ต่อมา พ.ศ. ๒๔๑๐ จัดหลักสูตรประกาศนียบัตรครูอนุบาลขึ้นเพื่อฝึกหัดครูอนุบาลที่สำเร็จไม่ต่ำกว่า ป.กศ. หรือเทียบเท่า มีกำหนดเวลาเรียน ๑ ปี ปัจจุบันมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงอนุบาล ใช้เวลาเรียน ๒ ปี ผู้เรียนต้องสำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.)